

ICIP WORKING PAPERS:
2014/05

El «nus caucasià»: un nou cicle de violència

Sergey Sukhankin

INSTITUT
CATALÀ
INTERNACIONAL

PER LA PAU

El «nus caucasià»: un nou cicle de violència

Sergey Sukhankin

**Institut Català Internacional per la Pau
Barcelona, Novembre de 2014**

Institut Català Internacional per la Pau

Gran Via de les Corts Catalanes 658, baixos · 08010 Barcelona

T. +34 93 554 42 70 | F. +34 93 554 42 80

recerca.icip@gencat.cat | <http://www.icip.cat>

Editors

Javier Alcalde i Rafael Grasa

Consell editorial

Pablo Aguiar, Laia Balcells, Alfons Barceló, Gema Collantes-Celador, Caterina Garcia, Abel Escribà, Tica Font, Antoni Pigrau, Xavier Pons, Alejandro Pozo, Mònica Sabata, Jaume Saura, Josep Maria Terricabras i Léonie Van Tongeren

Traductor

Josep Ventura i López

Disseny Gràfic

Fundació Tam-Tam

Maquetació i impressió

Àtona Víctor Igual, S. L.

ISSN

2014-5793 (edició en línia)

DL

B. 25695-2014

L'AUTOR

Sergey Sukhankin és doctorand a la UAB, a la Càtedra d'Història Política i Social Contemporània. També treballa com a analista associat al *think tank* International Center for Policy Studies (ICPS), amb seu a Kíev i en el qual recerca sobre la política exterior i de seguretat a la Federació Russa i els processos de construcció identitària en l'espai postsoviètic. Des de 2013, Sergey Sukhankin forma part del Grup de Recerca en Història Actual associat a l'UAB, en el qual treballa sobre qüestions de nacionalisme i moviments ultres radicals als antics estats de l'URSS.

RESUM

S'ha dit que els atacs terroristes contra la ciutat russa de Volgograd, presumptament comesos per l'Emirat del Caucas, estaven relacionats amb la voluntat de Doku Umarov, líder d'aquesta organització, d'arruïnar els jocs olímpics de Sotxi. Tanmateix, des d'un altre punt de vista sembla clar que aquests actes de violència tenien un significat molt més profund i posaven de relleu un ampli conjunt de problemes subjacents i qüestions no resoltes tant al nord del Caucas com en la societat russa en general. Particularment, els atacs que portaren a terme joves musulmans radicalitzats van evidenciar el fracàs dels intents russos d'implantar la pau i la seguretat regionals mitjançant la transferència de riquesa i poder a un sector concret de la societat local. En segon lloc, els esdeveniments a Txetxènia durant la dècada passada (a causa del règim de Ramzan Kadírov) han contribuït que s'estengui el radicalisme a les repúbliques adjacents, de manera que s'ha posat en perill l'estabilitat a tot el Caucas. D'altra banda, l'escalada del conflicte també ha tingut derivacions, tot i que amb diferents configuracions i característiques, en regions «ètnicament russes». A més, cal tenir en compte que la fase de «guerra dura» al nord del Caucas (1994-2009) s'ha desenvolupat fins esdevenir un conflicte multidimensional amb components ètnics, religiosos i ideològics que aquest *working paper* analitzarà detingudament, principalment des del prisma de la història contemporània.

Descriptors: Nord del Caucas, terrorisme, Emirat del Caucas, Txetxènia, conflicte intramusulmà, Volgograd, seguretat regional

ABSTRACT

Three terrorist attacks in the Russian city of Volgograd allegedly committed by the «Caucasus Emirate» were said to have been related to the determination of its leader Doku Umarov to derail the Sochi Olympic Games. However, from other prospective it seems that these acts of violence had a much deeper meaning, exposing a broad array of underlying problems and unsolved issues within both the North Caucasus region and Russian society. In particular, attacks carried out by young radicalized Muslims revealed failed Russian attempts to establish regional peace and security by the transmission of wealth and power into the hands of one segment of the local society. Secondly, developments in Chechnya for the past decade (due to the regime of R. Kadírov) have contributed the spread of radicalism to neighbouring republics, jeopardizing stability all over the Caucasus. On the other hand, the escalation of conflict has had ramifications for «ethnically» Russian regions that have taken various shapes and forms. Moreover, it should be admitted that the phase of «hard war» on the North Caucasus (1994-2009) has grown into a sophisticated multidimensional conflict composed of ethnic, religious and ideological components that will be given closer attention within the scope of this research paper. The scientific discipline that this Working Paper is operating in is mostly related to contemporary history.

Subjects: North Caucasus, terrorism, «Caucasus Emirate», Chechnya, intra-Muslim conflict, Volgograd, regional security

RESUMEN

Se ha dicho que los ataques terroristas contra la ciudad rusa de Volgograd, presuntamente cometidos por el Emirato del Cáucaso, estaban relacionados con la voluntad de Doku Umarov, líder de esta organiza-

ción, de arruinar los juegos olímpicos de Sochi. Sin embargo, desde otro punto de vista parece claro que estos actos de violencia tenían un significado mucho más profundo y ponían de relieve un amplio conjunto de problemas subyacentes y cuestiones no resueltas tanto en el norte del Cáucaso como en la sociedad rusa en general. Particularmente, los ataques que llevaron a cabo jóvenes musulmanes radicalizados evidencian el fracaso de los intentos rusos de implantar la paz y la seguridad regionales mediante la transferencia de riqueza y poder a un sector concreto de la sociedad local. En segundo lugar, los acontecimientos en Chechenia durante la década pasada (bajo el régimen de Ramzan Kadyrov) han contribuido a que se extienda el radicalismo en las repúblicas adyacentes, de manera que se ha puesto en peligro la estabilidad de todo el Cáucaso. Por otra parte, la escalada del conflicto también ha tenido derivaciones, aunque con diferentes configuraciones y características, en regiones «étnicamente rusas». Además, hay que tener en cuenta que la fase de «Guerra dura» en el norte del Cáucaso (1994-2009) se ha desarrollado hasta convertirse en un conflicto multidimensional con componentes étnicos, religiosos e ideológicos que este *working paper* analizará detenidamente, principalmente desde el prisma de la historia contemporánea.

Descriptores: Norte del Cáucaso, terrorismo, Emirato del Cáucaso, Chechenia, conflicto intramusulmán, Volgogrado, seguridad regional.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	9
2. LES DUES GUERRES TXETXENES I LA SEVA INFLUÈNCIA EN LA PERCEPCIÓ RUSSA DEL NORD DEL CAUCAS	11
2.1. EL RADICALISME ISLÀMIC COM A LLEGAT DE LES DUES GUERRES DE TXETXÈNIA: UNA CRUÏLLA DE CAMINS	11
2.2. L'ASCENS DE RAMZAN KADÍROV I LA IMPLANTACIÓ DEL «NOU ORDRE». EL NAIXEMENT DE L'ESTABILITAT O EL PRELUDI D'UNA NOVA TEMPESTA?	15
2.3. DIVISIONS ETNOCONFESSIONALS ENTRE MUSULMANS AL NORD DEL CAUCAS: SALAFISME, SUFISME O RADICALISME ISLÀMIC. QUIN CAMÍ TRIAR?	21
2.4. L'EMIRAT DEL CAUCAS	27
3. GUERRA DURA VERSUS RADICALITZACIÓ OCULTA: EL NOU CICLE DE VIOLÈNCIA	33
3.1. TENSIONS INTRAMUSULMANES, UNA RADICALITZACIÓ CREIXENT I EL CONTAGI DEL CONFLICTE	33
3.2. ELS «MUJAHIDINS» RUSSOS: GENÍSSERS MODERNS O MARGINATS DE LA SOCIETAT?	42
3.3. ELS ESDEVENIMENTS DE 2013 A VOLGOGRAD: LA CONTINUACIÓ DE LA GUERRA ANTERIOR O L'INICI D'UNA DE NOVA?	46
3.4. EL TERRORISME ISLÀMIC I LA SOCIETAT RUSSA: EL CONFLICTE ETNOSOCIAL I MÉS ENLLÀ	49
4. LA CRUA REALITAT DE L'AVUI I ELS PROBLEMES DEL DEMÀ	53
4.1. EL TERRORISME ISLÀMIC A RÚSSIA: UN VASSALL AMB DOS SENYORS	53
4.2. EL NORD DEL CAUCAS I RÚSSIA: S'ACOSTA EL FINAL DE LA PARTIDA?	55
5. CONCLUSIONS I REFLEXIONS FINALS	59
BIBLIOGRAFIA	61

1. INTRODUCCIÓ

Des de principis de la dècada dels noranta, el nord del Caucas i, especialment, Txetxènia són un dels objectes de debat més habituals de la societat civil internacional i les ONG, en referència a la inestabilitat regional, la pau i les violacions dels drets humans. Durant aquest període, els successius executius presidencials de la Federació Russa han posat en pràctica nombrosos enfocaments estratègics (sovint de naturalesa molt contradictòria) per resoldre l'anomenat «laberint txetxè». En els primers anys posteriors a la caiguda de la Unió Soviètica va nàixer el mite que assenyalava Txetxènia com l'única font d'inestabilitat regional. Per tant, la incapacitat d'identificar les veritables amenaces i l'ofuscació per les descoratjadores perspectives sobre la insurgència txetxena va portar el Kremlin a satisfer un gran ventall d'aspiracions txetxenes incrementant substancialment el nivell d'autonomia local i impulsant l'economia de la zona amb una pluja d'ajudes monetàries. L'any 2009 es declarà triomfalment i de manera oficial el final de l'Operació Antiterrorista a Txetxènia i el president Ramzan Kadírov es jactava obertament que en aquesta república el terrorisme i l'extremisme eren pràcticament extingits. Tanmateix, molt poca gent s'adonava de com de perillós i sofisticat era el camí que el moviment islamista radical tot just empenia. Sota la pressió tant de Moscou com del govern regional txetxè, lleial al Kremlin, les forces extremistes clandestines han fet tot el possible per estendre les llavors de la guerra molt més enllà de Txetxènia i provar així que la regió està dominada per les forces de la violència i el conflicte armat.

Per tant, aquest article parteix de la base que el conflicte intern que ha patit aquesta regió durant les últimes dècades s'està estenent més enllà del nord del Caucas, fins a arribar a zones ètnicament «russes». En segon lloc, defensa que el que solia constituir l'essència del conflicte regional al nord del Caucas fa una dècada ha adoptat actualment una forma diferent i ha derivat en el que es pot qualificar de guerra civil. En tercer lloc, la ineficàcia de les polítiques regionals del Kremlin, que inclouen la «promoció» de Ramzan Kadírov al càrrec de president de

Txetxènia, ha precipitat l'esclat d'una nova fase de violència al nord del Caucas.¹ En quart lloc, cal fer molt d'èmfasi en l'efecte que el conflicte caucasià ha tingut sobre la població d'ètnia russa, un impacte que es redueix principalment a una proliferació considerable de la ideologia nacionalista d'extrema dreta i a campanyes anticaucasianes massives liderades per russos d'un cert nivell educatiu que s'oposen a la gestió que fa el Kremlin dels problemes actuals. En cinquè lloc, aquesta recerca parlarà especial atenció a una qüestió molt important: quins actors de Rússia surten beneficiats del desenvolupament de la violència i de la inestabilitat generada pel terrorisme.

L'apartat final posarà de relleu el principal objectiu de l'article: l'anàlisi de les noves tendències i característiques que ha adquirit el conflicte del nord del Caucas, impulsades pel sorgiment de l'organització coneguda com Emirats del Caucas i els tres atemptats terroristes (atribuïts a aquest grup) de 2013 a la ciutat de Volgograd.

Aquest treball de recerca té el propòsit de contribuir al procés d'anàlisi del conflicte etnoreligiós al nord del Caucas i, especialment, de l'inici de la seva fase més recent l'any 2013, i les seves repercussions tant per a la població russa com per al nord del Caucas mateix. Principalment, aquesta recerca es divideix en tres parts. La primera part consisteix en una anàlisi més detallada del llegat de dos conflictes armats, que va portar al naixement del «síndrome de Txetxènia» i als mètodes erronis emprats pel Kremlin per respondre a aquest problema intern. La segona part estudiarà de més a prop les condicions internes (així com les condicions externes més plausibles) que contribuïren al procés de radicalització i precipitaren un nou esclat de violència. L'última part servirà per avaluar la naturalesa del terrorisme islàmic a Rússia, el paper complex i inequívoc que té per a diverses parts implicades i el seu impacte en diverses capes de la societat russa. Per acabar, l'article exposarà altres pensaments i reflexions vinculats indissolublement amb les creixents ambicions internacionals de Rússia i amb els seus dilemes en matèria de política interior, que podrien afectar la seva posició a llarg termini.

1. Són qüestions que pertanyen als temes d'interès per a aquesta recerca.

2. LES DUES GUERRES TXETXENES I LA SEVA INFLUÈNCIA EN LA PERCEPCIÓ RUSSA DEL NORD DEL CAUCAS

2.1. EL RADICALISME ISLÀMIC COM A LLEGAT DE LES DUES GUERRES DE TXETÈNIA: UNA CRUÏLLA DE CAMINS

Les guerres que Rússia ha lliurat al Caucas durant segles (la primera s'eternitzà des de 1763 fins a 1864) es poden dividir, amb reserves, en una fase activa (i més aviat curta, principalment consistent en confrontacions militars obertes) i una de latent (d'una durada significativament més llarga i que inclouen formes no convencionals de guerra). En aquest context, cal mencionar que els dos sagnants conflictes armats recents que assolaren Txetxènia² durant un parèntesi històric molt breu eren dos esdeveniments molt similars però alhora molt diferenciats en la història russa. En gran part, la primera guerra acabà associada a la degradació, l'anarquia, el separatisme, la inestabilitat i un govern central corrupte i molt ineficient, mentre que la segona comportà transformacions importants (i es podria dir que, en un cert sentit, transcendents) de caràcter socioeconòmic, polític i militar de la Federació Russa: la transició cap a estructures polítiques i institucions rígides i «supervisades» personalment per Vladímir Putin, amb el suport del seu «cercle immediat». D'altra banda, generalment es considera que la primera guerra (que se suposava, erròniament, que seria una guerra petita i victoriosa) fou el producte del creixement de l'economia submergida, d'ambicions polítiques no satisfetes i de múltiples rèmores polítiques i diplomàtiques, i tingué com a resultat desenes de milers de morts de civils innocents i de militars poc preparats.

2. No hi ha dades oficials fiables. Entre l'últim dia de 1994 i de 1995 van morir aproximadament entre 2.000 i 3.000 soldats russos. Per a més informació, vegeu http://www.belgazeta.by/ru/2004_11_22/arhiv_bg/8578/.

Aquest conflicte armat també fou el resultat directe de tensions personals entre el general Djhokhar Dudàiev (líder de l'Estat txetxè no reconegut) i Boris Ieltsin (el president de Rússia), que amb els seus intents despietats i amb freqüència maldestres de desmantellar el comunisme portà a l'esclat del separatisme, quelcom que a la Federació Russa arribà a principis de la dècada dels noranta.³ Tanmateix, la presència a Txetxènia d'un brou de cultiu compost per l'experiència militar (molts dels que serien comandaments rebels havien servit amb èxit a les forces armades soviètiques),⁴ les ambicions polítiques, l'ajuda provinent de l'exterior (especialment de Turquia i de l'Orient Mitjà) i la falta de determinació de les iniciatives de Moscou (que alguns titllarien de «traïció») desembocà en un conflicte militar que va agafar per sorpresa el president Ieltsin. El resultat global fou una tragèdia que deixà una profunda ferida en la memòria històrica tant dels russos com dels txetxens: un nombre enorme de víctimes (de tots dos bàndols), la consegüent desestabilització regional i el trencament dels vincles econòmics i culturals regionals i locals, la qual cosa establí les bases d'un nou conflicte que no seria altra cosa que la conseqüència lògica dels esdeveniments anteriors.

Per molts, els esdeveniments de 1999 i la nova guerra subsegüent (que casualment van reinstaurar la sobirania russa a la República d'Itxkèria)⁵ eren una conseqüència de molts factors, que desembocaren en un nou cicle de violència que enfonsaria el nord del Caucas en l'infern de la guerra. Així mateix, també eren molts els que havien aplaudit la decisió de Putin d'acceptar la quasi-independència de Txetxènia, amb l'argument que cap al 1999 aquesta regió s'havia convertit en un gran nucli de banditatge, tracta d'esclaus i contraban d'armes i municions, així com en un exemple d'entitat en procés de degradació

3. C. Marsh, J.W. Warhola. 2000. «Ethnicity, Modernization, and Regime Support in Russia's Regions Under Ieltsin», p. 25.

4. Per exemple, D. Dudàiev era una general que participà amb èxit a campanyes militars durant la guerra d'Afganistan contra forces que, com ell, eren musulmanes; Aslan Maskhadov era coronel, etc.

5. Per a més informació sobre aquest terme, vegeu: Udug Movladi, «Security in Exchange for Independence» (disponible a http://www.kavkazcenter.com/eng/islam/conception/security_for_freedom.shtml).

cultural i política.⁶ Un quasi-Estat que esdevenia, de manera lenta però segura, un santuari per al terrorisme internacional —d’una manera semblant a l’Afganistan sota domini talibà. Sobretot, es pot dir que la segona campanya de Txetxènia comportà l’ascens de Vladímir Putin com a polític fort i líder de la recuperació de la Federació Russa— el nou Estat que coneixem actualment, amb les seves virtuts i defectes. Cal mencionar també que la fase activa de les operacions militars va anar seguida de sortides de to retòriques,⁷ accions inesperades i pintoresques i operacions militars actives i força hàbils (contràriament a la primera guerra, en què els comandaments militars russos foren considerats la representació de la falta de professionalitat i a l’exèrcit se li reservava només el paper de «carn de canó»). L’esclat del conflicte militar i la incursió al Daguestan l’any 1999, juntament amb els atemptats terroristes subsegüents en territori rus,⁸ van coincidir, d’una manera molt oportuna, amb la campanya presidencial, que va transcórrer sota el signe de la guerra contra el terrorisme, la reunió de les terres russes⁹ i la voluntat d’instaurar l’ordre i la justícia.

No obstant això, el que a primera vista podia semblar un èxit sense pal·liatius generà, de fet, un nou cicle de tensions i d’inestabilitat regional i, amb ell, al concepte del «síndrome de Txetxènia»¹⁰ com a element integral del desenvolupament interior (i també exterior) de Rússia. Els dos conflictes txetxens desembocaren en un altre fenomen fins llavors desconegut, el terrorisme islàmic, que ha esdevingut un flagell determinant per a molts aspectes de la vida russa i que té una

6. Per a més informació sobre aquest tema, vegeu http://www.rg.ru/anons/arc_1999/1126/22.htm.

7. «Diesiat` let vlasti Putina – vse nachnalis` s “zamochim w sortirie”» («Десять лет власти Путина – всё началось с ‘замочим в сортире’»), disponible a <http://www.newsru.com/russia/09aug2009/mn.html>.

8. Per a més informació, vegeu <http://www.terror99.ru/commission/doc42.html>.

9. Aquest concepte procedia de la història russa (segles XIII i XV) i constituïa un exemple de la contradicció entre la Rússia cristiana i l’Horda d’Or, pagana i, més tard, islàmica. Per a més informació, vegeu *The Cambridge History of Russia*, Vol. 1, Cambridge University Press, 2006, pp. 127-188.

10. En apartats posteriors d’aquest article s’abordaran amb major detall tant aquest tema com la qüestió del terrorisme.

gran rellevància en els actuals problemes de seguretat. Tanmateix, cal mencionar que el terrorisme islàmic, focus d'atenció d'aquesta recerca, no gaudia de gaire suport de Dudàiev, sinó que es convertí en un reflex de la progressiva islamització a Txetxènia, acompanyada d'un increment en el nombre de mercenaris procedents de l'Orient Mitjà i l'Àrab Saudita, molt experimentats en l'ús del terrorisme per assolir determinats objectius. Molts havien estat entrenats al Pakistan (en particular, al Waziristan)¹¹ i havien participat en conflictes militars regionals amb un ús generalitzat d'atacs terroristes (a l'Àsia Central, el Pakistan, l'Afganistan i, fins i tot, durant el conflicte de Iugoslàvia).¹² En última instància, la creixent islamització radical dividí el moviment insurreccional txetxè en dos sectors i culminà amb una confrontació militar oberta, l'any 1998, entre dues faccions de les forces insurgents, quan Aslan Maskhadov (llavors president d'Itxkèria, després de l'assassinat de Dudàiev) il·legalitzà oficialment el moviment islàmic al territori del nord del Caucas. Tanmateix, altres forces no consideraren que aquesta decisió del «vell» lideratge s'hagués de complir forçosament. El corrent ja havia canviat en una altra direcció: les velles forces que havien constituït el moviment insurreccional inicial (que tenien un historial militar soviètic o relacionat amb el comunisme) perdien popularitat. En paral·lel, les idees de l'islamisme radical (amb el suport de l'ajuda financera exterior) guanyaven impuls entre una nova generació de comandaments sobre el terreny que estaven menys interessants en la instauració d'un Estat-nació que en el guany i en les ambicions personals. D'altra banda, l'audàcia romàntica i el rigor religiós dels islamistes atreïen els joves poc formats de la comunitat islàmica local.

En els darrers apartats d'aquest article s'exposarà com la victòria del radicalisme esdevingué un gran problema per a la idea txetxena de la sobirania. El Kremlin la utilitzà com una justificació (a ulls tant de la

11. Per a més informació, vegeu J. Lang, «Zbrojni radykalowie Islamscy z Azji Centralnej», OSW, novembre de 2013, Varsòvia.

12. Per a més informació, vegeu: *Dogs of war* (documental), parts 1-4, 2010. Disponible a http://films-online.su/news/psy_vojny_likvidacija_film_1_4_j_2010/2011-06-01-6846.

comunitat internacional com dels russos, entre els quals la primera guerra fou extremadament impopular)¹³ per a l'ús de la força militar com a única resposta possible i acceptable davant l'amenaça terrorista.

Es interessant que la nova fase de conflicte, que comportà canvis profunds tant a Txetxènia com a tot el nord del Caucas, fos desencadenada també per una acció terrorista. Quan el líder de Txetxènia, Akhmad Kadírov (que participà en la primera guerra txetxena al costat dels rebels i més tard es convertí en un fidel aliat del règim de Putin) fou assassinat pels atemptats meticulosament planificats del 9 de maig de 2004,¹⁴ el Kremlin començà a percebre el terrorisme islàmic com l'amenaça més visible contra la seva influència al nord del Caucas. De fet, semblava que el Kremlin ja estigués disposat a sacrificar una enorme quantitat de recursos (una estratègia que eclipsaria una altra qüestió que més tard adquiriria una importància enorme) per enfrontar-se, finalment, a l'extremisme islàmic. L'assassinat d'un home d'Estat d'aquesta rellevància i influència era la prova fefaent que hi havia un ampli ventall de problemes i amenaces que no se solucionaven i que convertien el nord del Caucas en una ferida oberta a la Federació Russa. Calia, doncs, un enfocament nou. D'altra banda, es feia evident que els mètodes introduïts pel terrorisme islàmic guanyaven popularitat i gaudien d'una acceptació significativa entre els comandants sobre el terreny més radicals, de manera que van superar les tàctiques, les estratègies i els enfocaments filosòfics de Dudàiev i la «vella generació» de txetxens.

2.2. L'ASCENS DE RAMZAN KADÍROV I LA IMPLANTACIÓ DEL «NOU ORDRE». EL NAIXEMENT DE L'ESTABILITAT O EL PRELUDI D'UNA NOVA TEMPESTA?

L'ascens de Ramzan Kadírov com a successor del seu pare el febrer de 2007 fou un punt d'inflexió clau per a tot el nord del Caucas i la

13. Per més informació, vegeu http://ruskline.ru/monitoring_smi/2012/06/19/lev_rolin_myatezhnyj_general_zheleznyj_lev/.

14. Disponible a: <http://analysisclub.ru/index.php?page=putin1&art=1391>.

Federació Russa —la gravetat de la decisió presa per Moscou encara trigarà anys a revelar-se. L'assassinat d'Akhmad Kadírov va posar un poder enorme a les mans del seu fill Ramzan. Es desenvolupà del «síndrome de Txetxènia»: un conjunt de mesures i accions empreses pel Kremlin, empès per la por a repetir un conflicte militar obert dins del territori de la Federació Russa, que podia representar un impediment tant per al desenvolupament intern de l'Estat com per a la imatge de Vladímir Putin com a polític autosuficient que domina la situació. El sorgiment d'aquest fenomen únic el va fer més mal-leable en les seves relacions amb els representants de les elits txetxenes, que van poder arrencar concessions substancials del poder central federal. Aquesta política, basada en un nou enfocament, es coneix com «txetxenització» i consisteix en la transferència dels càrrecs governamentals més importants als txetxens, alhora que s'excloïa els russos de participar en la vida de la república. Fins ara, un dels resultats més destacats d'aquesta política és el procés de «desrusificació» de Txetxènia (la qual cosa es pot aplicar també al nord del Caucas en general): aquest territori és cada cop menys un súbdit de la Federació Russa i més un actor que gaudeix d'una àmplia autonomia (i que, amb freqüència, és pràcticament incontrolable). De fet, molts polítics que estudien la problemàtica del nord del Caucas han posat en dubte que Txetxènia ni tan sols es pugui considerar part de la Federació Russa. Per exemple, aquesta república gaudeix d'una legislació, unes tradicions, unes forces armades i una constitució pròpies. Els joves txetxens no estan subjectes a la lleva militar, que sempre havia estat un dels mitjans més importants per mantenir unides diferents parts del país (també era així a la Rússia imperial i a la Unió Soviètica). Més important encara és que aquests nous elements no coincideixen amb els criteris russos sobre el paper de l'Estat, en comparació amb els quals semblen forans i extravagants. A més, l'any 2013 Ramzan Kadírov proclamà la seva visió personal de la Txetxènia del futur (de fet, ens podríem preguntar si el seu model és una combinació dels punts de vista de Dudàiev i d'Aslan Maskhadov sobre la qüestió):

1. Txetxènia és part de Rússia (un criteri que, sens dubte, seguirà vigent mentre Rússia mantingui la seva assistència econòmica).
2. Txetxènia és terra dels txetxens i per als txetxens (la qual cosa es pot considerar part de l'agenda nacionalista que havia proposat Dudàiev a principis de la dècada dels noranta).
3. Txetxènia és un Estat islàmic (una idea que Aslan Maskhadov defensà amb reticència per la pressió dels nous comandaments sobre el terreny a partir de 1996).

A més, podríem dir que durant els últims anys Ramzan Kadírov ha estat aplicant una política que es podria definir com de «nou nacionalisme» —un fenomen que la Federació Russa no havia viscut abans. Aquesta hipòtesi es basa en els fets següents:

1. Ramzan Kadírov es defineix com l'únic representant de tots els txetxens (tant els de la República com els que en viuen fora).
2. Ha manifestat clarament uns plans ambiciosos per a Inguxètia i el Daguestan, que inclou en la seva esfera d'influència (amb el pretext de la necessitat de netejar-los de wahhabites) —les declaracions públiques en què afirmava que Txetxènia necessita un accés al mar són més aviat ominoses.
3. Afirma obertament que Txetxènia va guanyar la guerra contra Rússia, que ara es veu obligada a pagar-li un tribut en forma d'una ajuda econòmica considerable (que ha suscitat una onada de protestes pels nacionalistes i els militars russos).
4. El president txetxè també ha adreçat directament consells contundents al president rus:¹⁵ per exemple, Kadírov ha manifestat la seva determinació d'«exterminar físicament Geòrgia i Ucraïna» en qualitat d'enemics de la Federació. A més, davant dels esdeveniments més recents (la guerra entre Ucraïna i Rússia) de 2014 el president txetxè s'ha mostrat molt disposat a enviar les

15. Per a més informació, vegeu <http://ukranews.com/ru/news/ukraine/2009/12/24/8634>; <http://vlasti.net/news/176862>.

seves tropes a «protegir la població d'ètnia russa contra els nacionalistes».¹⁶

No cal dir que Kadírov no ha tingut escrúpols a l'hora de posar en pràctica la seva agenda: s'han aplicat les mesures més brutals possibles tot i l'onada de crítiques i de descontentament que han engendrat tant a l'estranger com entre els sectors progressistes de la societat russa. Amb les seves iniciatives el president Kadírov s'amaga rere la guerra continua contra el moviment wahhabita i l'extremisme religiós, així com la preocupació per la seguretat a Rússia, tant pel que fa als jocs olímpics de Sotxi (i altres grans projectes dirigits a incrementar el pes de Rússia en l'esfera internacional) com a l'estabilitat general a la regió, que el president Putin considera la seva responsabilitat i una qüestió d'honor personal. Si tenim en compte els factors que permeteren a Dudàiev arribar al poder (quan el Kremlin no va atorgar prou suport a l'oposició representada per Khasbulatov i Zavgàiev a principis de la dècada dels noranta) sembla obvi que el Kremlin decidí donar suport a Ramzan Kadírov per evitar que es repetissin unes circumstàncies que provoquessin el sorgiment de múltiples centres de poder a Txetxènia. Aquests esdeveniments han permès Ramzan Kadírov d'adquirir un exèrcit personal,¹⁷ de rebre generoses ajudes econòmiques¹⁸ (Txetxènia és la primera en la llista de receptors d'ajuts)¹⁹ i de poder venjar-se de qualsevol persona que ell mateix o els seus socis considerin un enemic personal (l'única justificació que els cal és la guerra contra el wahhabisme).²⁰

16. És similar a la «proposta» d'amistat de Dudàiev a Ieltsin durant el període 1991-1994, que incloïa la idea de derrotar l'oposició política del president rus.

17. Segons diferents estimacions, les tropes de què disposa sumen entre 10.000 i 30.000 efectius, una xifra que supera el nombre de tropes que controlava Dudàiev els anys 1994 i 1995.

18. *Rossijskaja Gazeta*. «Zakon Chechenskoj Respubliki, ot 31 dekabria 2013 goda» («Российская Газета. Закон Чеченской Республики от 31 декабря 2013 года», №45-РЗ «О бюджете Территориального фонда обязательного медицинского страхования Чеченской Республики на 2014 год и на плановый период 2015 и 2016 годов»). Per a més informació, vegeu: <http://www.rg.ru/2014/01/10/chechnyazakon45-reg-dok.html>.

19. «Kto w Rossii kogo kormit. Polnyj spisok donorov». Per a més informació, vegeu: <http://www.aif.ru/money/29229>.

20. «The case of Umar Israilov – not an isolated incident. Kadírov's criminal network

Conseqüentment, Txetxènia cada vegada està més dominada per ritus propis d'una societat primitiva i tribal en què la força bruta és l'únic criteri de justificació del poder. L'autocràcia teològica combinada amb la dictadura personalista ha esdevingut l'única forma de govern concebible. En conseqüència, sovint el destí de molts txetxens que no aproven totalment aquestes tàctiques ha estat terrible, i la creixent emigració tant cap a la Unió Europea com cap a altres zones de la Federació Russa s'està convertint en un problema significatiu a Txetxènia, així com a altres repúbliques del nord del Caucas. Aquest procés condueix a l'agreujament de les tensions ètniques amb els rusos de la zona, de manera que s'alimenta les forces nacionalistes i ultradretanes que actualment estan entrant en escena.

En aquest context, els moviments polítics del president Putin semblen força estranys i discutibles. El cèlebre «síndrome de Txetxènia» incita el poder central de la Federació a fer una concessió rere l'altra, en benefici dels interessos particulars d'un grup selecte, sense pensar en la resta de la població ni tenir en compte les necessitats de la majoria. Malgrat tot, aquesta estratègia produeix reaccions força oposades i en certa manera inesperades: cada nova concessió (o favor personal) és percebuda per les elits governants locals com un signe implícit de la debilitat del centre, la qual cosa esperona les elits locals a fer més peticions amb el pretext del wahhabisme i de moviments separatistes potencials, que tant preocupen el Kremlin.²¹ Davant la determinació de Putin de reforçar el prestigi internacional de Rússia i fer que passi de ser una «superpotència energètica»²² a un «pol polític independent», l'amenaça terrorista existent embruta la imatge internacional del país i dissuadeix grans inversors potencials. D'altra banda, cal evitar la falsa impressió que l'àmplia autonomia d'acció de què gaudeixen

abroad», European Center for Constitutional and Human Rights, Berlín, juny de 2011. Més informació detallada sobre la violació dels drets humans a Txetxènia disponible a <http://www.hrw.org/world-report/2013/country-chapters/russia?page=2>.

21. «W RF za pryzw k separatizmu predlagajut sazhat na 20 let» («В РФ за призыв к сепаратизму предлагают сажать на 20 лет»). Per a més informació, vegeu http://www.bbc.co.uk/russian/russia/2013/11/131108_russia_separatism_ban.shtml.

22. Per a més informació sobre aquest tema, vegeu: P. Rutland, «Russia as an Energy Superpower», *New Political Economy*, Vol. 13, Núm. 2, juny de 2008.

els dirigents de Txetxènia només s'aplica a les seves relacions amb el Kremlin; per contra, també deriva en una manca de responsabilitat i de rendició de comptes de les elits dirigents locals a l'hora d'explicar les seves accions a la població civil. Aquests fenòmens han tingut dues grans conseqüències per al nord del Caucas. D'una banda, els dirigents i la població civil de regions contigües com el Daguestan, la Kabardino-Balkaria, l'Ossètia del Nord i l'Inguxètia (en general infrafinançades en comparació amb Txetxènia i en una situació econòmica molt complicada, amb un nivell d'atur que algunes fonts situen en un 50 % de la població)²³ han manifestat obertament el seu descontentament amb l'abast de l'ajuda econòmica no condicionada i amb el nivell d'autonomia de què gaudeix Txetxènia. Això representa un precedent molt perillós per al poder central federal: mostra que per a les elits del nord del Caucas l'única manera viable d'arrencar més concessions al centre és emprendre hostilitats militars contra les autoritats federals (com mostra el cas de Txetxènia). D'altra banda, actualment el jovent, majoritàriament empobrit i a l'atur, està recorrent a l'islamisme radical com a remei contra la corrupció de les elits i la injustícia dels dirigents. Aquests factors han contribuït a l'esclat de tensions dins de la comunitat musulmana, amb la consegüent inestabilitat i el pas del nivell general de confrontació regional a un nivell molt més significatiu.

En conseqüència, en lloc de tenir un paper de lideratge, el Kremlin ha acceptat un paper d'àrbitre i ha permès que a Txetxènia la política es personalitzi, i en el procés ha mostrat a la resta de repúbliques com aconseguir privilegis. Tanmateix, en donar suport a Kadírov i a la seva visió o versió de l'Islam, Moscou passa per alt el creixent interès local pel wahhabisme i per l'«Islam pur» que promulga la lluita contra el règim opressor del traïdor Ramzan Kadírov (així és com el denominen els partidaris de la ideologia wahhabita) i la instauració de l'Emirat del Caucas. Aquesta propaganda, que prové del proselitisme local i

23. «Проблема Северного Кавказа не в количестве денег, а в том, как они расходуются» («Проблема Северного Кавказа не в количестве денег, а в том, как они расходуются»). Disponible a: <http://www.vestikavkaza.ru/interview/Ruslan-Grinberg-Problema-Severnogo-Kavkaza-ne-v-kolichestve-deneg-a-v-tom-kak-oni-raskhoduyutsya.html>.

internacional, resulta especialment atractiva per a aquells joves musulmans que estan confosos i mancats de referents. Amb tot, la base social de partidaris d'aquests grups s'ha incrementat i està dràsticament amb el pas dels anys.

Cal dir també que els tractes entre Putin i Kadírov han posat el dirigent rus en una posició força precària. De fet, el Kremlin té a la seva disposició molt pocs candidats que semblin adequats per substituir Kadírov (que, casualment, esdevingué president de Txetxènia contravenint l'ordenament constitucional).²⁴ Si analitzéssim amb més cura els especialistes disponibles a la Federació Russa per assumir càrrecs clau a la República de Txetxènia, es faria evident que pràcticament no hi ha quadres disponibles que compleixin els diversos criteris necessaris (tenir experiència al nord de Caucàs, gaudir del respecte de la seva població, ser musulmans i estar disposats a acceptar un càrrec en aquest territori).

En resum, es podria dir que la presidència de Razman Kadírov només ha tingut efectes pal·liatius i que no ha comportat la instauració de l'estabilitat regional, de la seguretat ni de processos de construcció de la pau. Ben al contrari, la situació ha esdevingut encara més tensa i han sorgit noves iniciatives que s'han transformat en processos potencialment més perillosos, com es posa de manifest en el creixement de les activitats terroristes i en el nombre creixent de joves musulmans que s'han sumat al moviment radical clandestí, la qual cosa enfonsa tota la regió en un abisme d'horror.

2.3. DIVISIONS ETNOCONFESSIONALS ENTRE MUSULMANS AL NORD DEL CAUCAS: SALAFISME, SUFISME O RADICALISME ISLÀMIC. QUIN CAMÍ TRIAR?

Quant a les identitats etnoreligioses i la diversificació dins de la comunitat islàmica del nord del Caucàs, cal mencionar que la pertinença a una branca de l'Islam o a l'altra depèn al seu torn de la pertinença a

24. Constitució de la República de Txetxènia, capítol 4. Disponible a <http://chechnya.gov.ru/page.php?r=63>.

determinats territoris, llar de determinats grups de cada comunitat. El primer territori inclou el Daguestan, Txetxènia i l'Inguxètia, que formen el nord-est del Caucas, on predomina el sufisme, la principal branca religiosa de l'Islam; el segon, el nord-oest del Caucas, inclou l'Ossètia del Nord, les repúbliques de la Kabardino-Balkaria i la Karaxai-Txerkèssia i l'Adiguèsia, i hi predomina l'Islam tradicional i elements de la cultura popular amb components del paganisme.²⁵ Conseqüentment, podríem dir sense por d'equivocar-nos que la tradició islàmica del nord del Caucas representa un fenomen que comprèn trets i ritus tant religiosos com populars, incloses tradicions locals i paganes, de manera que la base de les creences i la identitat del poble no és una religió homogènia. Les elits locals es mostren molt zeloses pel que fa a mantenir la superioritat religiosa d'una branca de l'Islam sobre les altres, la qual cosa explica la naturalesa del conflicte regional existent, que en part es basa en una dicotomia religiosa considerable.

Pel que fa a les arrels històriques i les condicions que conduïren al conflicte entre les ideologies salafista i sufi al territori del nord del Caucas, cal assenyalar que les tensions obertes entre tots dos grups esclataren a mitjans de la dècada dels noranta, quan els joves musulmans que havien estudiat a l'estranger retornaren i començaren a practicar la seva versió de l'Islam. Originalment, el wahhabisme (que sovint hom relaciona amb el fonamentalisme islàmic) és una forma de salafisme que crida els musulmans a retornar al denominat «Islam pur» dels temps que es remunten al profeta Mahoma i els Quatre Califes.²⁶ L'objectiu ideològic més important del wahhabisme és la purificació de l'Islam alliberant-lo dels components locals que l'adulteren i dels factors que el frenen.

A l'URSS, el wahhabisme fou un producte derivat de la política de Gorbatxev (la Perestròika i la Glasnost), que permetia determinades llibertats religioses i que anà acompanyada de l'arribada al nord del

25. Akayev, Vakhit Kh., «The Conflict between Traditional Islam and Wahhabism in the North Caucasus», 12 d'octubre de 2010, p. 2. Disponible a <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=123142>.

26. *Ibid*, p.15.

Caucas de nombroses delegacions de l'Orient Mitjà, Egipte, Síria, el Pakistan i l'Aràbia Saudita. Tanmateix, és al Daguestan on el procés d'islamització (tot i que no de radicalització islàmica)²⁷ s'accelerà especialment.²⁸ Tot i les opinions predominants, la versió inicial de l'«Islam pur» que s'estenia en el si de determinats territoris de la Unió Soviètica no advocava per la violència: per exemple, el Partit del Renaixement Islàmic, fundat a la ciutat d'Astrakhan²⁹ i el primer a sorgir a la Unió Soviètica, proclamava els objectius següents:

- més llibertat per practicar la llei de la xaria;
- facilitar el renaixement religiós al nord del Caucas;
- llibertat per a la pràctica religiosa i la difusió del coneixement general de l'Islam;
- l'aprenentatge de l'àrab i la provisió de l'ajut necessari a altres membres de la comunitat.

El segon grup sorgit a principis de la dècada dels noranta estava format per elements salafistes militants (majoritàriament representats per Bagautdin Kebedov), i també va aparèixer al Daguestan. Segons la literatura, aquest grup es denominà «wahhabi» i nasqué a dos poblacions del Daguestan, Karamakhi i Txabanmakhi (al districte de Buynaksk).³⁰ Aquest grup compartia coneixements sobre mètodes i tàctiques amb alguns nous grups de militants txetxens (entre els quals, Arbi Baraev i Shamil Basàiev), que sovint utilitzaven la retòrica religiosa com a coartada per al banditatge i el segrest de persones a canvi d'un rescat.

27. Burchujev, B., i A. Malashko. «Wahhabism nado ostavit w pokoje», *Big Caucasus*, 7 de gener de 2013. <http://www.bigcaucasus.com/events/top-day/07-01-2013/82007-malashenko-0/>.

28. Khanbabayev, K. M. «Stages in the spread of Wahhabism in Dagestan», a *Alimiy i uchenye protiv Wahhabisma (Religious teachers and scholars against Wahhabism)*, Makhatkhalà, 2001, p. 105.

29. Kisriev, E. «Islam i vlast v Dagestane», OGI, Moscou, 2004. Disponible a http://www.academia.edu/5750423/E.F._Kisriev._Islam_i_vlast_v_Dagestane._Moskva_OGI_2004_Review_in_English.

30. M. Falkowski i M. Marszewski. «The 'tribal areas' of the Caucasus. The North Caucasus – an enclave of 'alien civilization' within the Russian Federation», *OSW*, abril de 2010, Varsòvia p. 46.

Malgrat tot, els mètodes emprats pels membres d'aquesta branca de l'Islam no van assolir un suport gaire ampli entre la població musulmana del nord del Caucas. Aquest fet quedà subratllat pels fets d'agost i setembre de 1999 —quan el Daguestan fou envaït pels denominats «mujahidins del Daguestan», encapçalats per Bagautdin Kebedov, en cooperació amb Shamil Basàiev (més tard conegut com el principal baluard de l'expansió de la guerra més enllà de les fronteres de Txetxènia) i Ibn al-Khattab,³¹ amb la consegüent proclamació de la República Islàmica del Daguestan. La manca de suport quedà palesa quan, entre la població, els homes que tenien armes van entrar en el conflicte al costat de les tropes federals. De seguida van sortir a la llum els veritables motius d'aquest raid: un dels seus principals líders, Basàiev, pretenia reforçar la seva posició respecte al llavors president Aslan Maskhadov, per guanyar poder de negociació i influència. D'altra banda, l'objectiu principal de Khattab era mostrar als donants estrangers que el nord del Caucas era un bon lloc per invertir-hi (amb mercenaris i mitjans financers).

L'intent fallit d'apropriar-se del poder mitjançant un cop decisiu va fer que l'islamisme radical hagués de recular i recórrer a una arma que generaria un sofriment humà incalculable i estendria la por entre la població russa: els atemptats terroristes.³² El sorgiment de l'anomenat Emirat del Caucas marcà un nou capítol en el desenvolupament de l'islamisme radical a la regió, on el terrorisme s'utilitzaria de manera sistemàtica i instrumental contra diversos grups i estrats socials dels territoris del Daguestan, l'Inguxètia, Txetxènia, la Kabardino-Balkària, la Karatxai-Txerkèssia i l'Stavropol, però també en territori rus.

En aquest context, es poden distingir diverses raons importants que fan que les tàctiques i estratègies preferides per l'Islam militant finalment no s'imposin a les idees difoses per l'«Islam pur» (per ser més precisos, sobre la seva versió original, sorgida a l'URSS durant la dèca-

31. Més tard se'l coneixeria com Khattab. El seu nom complet era un símbol d'arabisme i d'adhesió a la ideologia wahhabita.

32. La majoria de russos manifesten temor davant del fonamentalisme islàmic. Vegeu <http://www.baltinfo.ru/2014/01/05/Zhiteli-Rossii-bolshe-vsego-boyatsya-islamsko-go-fundamentalizma---SMI-400389>.

da dels vuitanta). En primer lloc, cal posar l'accent en l'anomenada «teoria de la crisi de l'Estat»: la caiguda de l'URSS i l'esfondrament total del comunisme (malgrat que havia estat imposat a la població del nord del Caucas d'una manera violenta i despietada) comportà el trencament de les estructures de l'Estat, la inestabilitat social, la confusió i la inseguretat, problemes similars als que patia la «Gran Rússia». En conseqüència, la població musulmana del nord del Caucas començà immediatament a dubtar del seu destí històric i abandonà l'ideal nacional. Aquests processos anaren seguits de grans debats entre els intel·lectuals de la zona (molts dels quals havien retornat de l'estranger i estaven influïts per la ideologia salafista) sobre la necessitat de buscar una nova identitat (que sens dubte seria musulmana, tot i que encara era incert de quin tipus concret) que, al seu torn, requeriria una transformació ideològica. Amb aquest objectiu, s'introduïren noves ensenyances religioses, moltes de les quals distorsionades deliberadament per adaptar-se a determinats objectius i ambicions. Algunes anaven dirigides específicament a convertir el nord del Caucas en el nou polvorí d'Euràsia i en un lloc de pas del tràfic de drogues, municions, petroli, diamants i esclaus, i foren adulterades en conseqüència.

En segon lloc, com que havia d'afrontar els citats problemes i debats, l'Islam tradicional no podia representar el marc estable capaç de propiciar la creació d'unes estructures estatals clarament identificades i, per tant, fer que el nacionalisme islàmic s'imposés al radicalisme islàmic i que s'iniciessin processos de construcció de l'Estat. En aquest sentit, el fracàs de «l'experiment txetxè» de construcció de l'Estat desembocà en una gran decepció i va determinar l'evolució futura de la zona. Per tant, podríem partir de la base que fou el fracàs de les aspiracions nacionalistes txetxenes —és a dir, la incapacitat de construir un Estat-nació (malgrat que entre 1991 i 1998 Txetxènia era pràcticament independent)— el que comportà la decadència de les agendes nacionalistes i la seva substitució gradual pel pensament islàmic radical. De fet, foren moltes les veus que acusaren el nacionalisme, en tant que eina d'implantació d'un Estat-nació sobirà, dels massius danys materials, l'atur massiu, l'enorme grau de corrupció, la penetració generalitzada del crim en totes les esferes de la vida pública, i la prosti-

tució, l'alcoholisme i el desordre —problemes absents del Caucas durant el govern comunista i que anaven en contra dels postulats de la ideologia de l'Islam. D'aquesta manera, hi havia qui titllava l'Islam tradicional (representat per un grup pertanyent a les elits locals) d'immund i considerava que calia purificar-lo (encara que per fer-ho calgués utilitzar extensament la violència).

Un altre aspecte important que propicià una reacció negativa creixent entre molts musulmans era l'enfocament adoptat per Vladímir Putin, que es pot caracteritzar com una «domesticació» de les elits locals i dels líders dels clans més poderosos. En aquesta conjuntura, l'ajuda econòmica considerable que rep la regió es podria considerar un regal enverinat: sovint és redistribuïda pels líders dels grups més afavorits, la qual cosa no permet que la gent comuna se'n beneficiï. Conseqüentment, les elits locals són corrompudes pel poder, el diner i la immunitat, mentre que amb freqüència el poble no pot arribar a final de mes.

Una altra raó del creixement de l'Islam radical es podria trobar en el profund arrelament de la tradició de la guerra a Rússia, en la història i la cultura locals. El conflicte militar entre les tribus locals i l'Imperi Rus esclatà durant la segona meitat del segle XVIII i oficialment acabà sobretot gràcies al gran ventall de privilegis i concessions que el govern central estava disposat a sacrificar a canvi de pacificar els poders locals. A més, alguns islamistes militants consideren que una ideologia unificadora (molt conservadora i tradicional) és la millor resposta a la degradació moral i a l'estil immoral de govern de Ramzan Kadírov i el seu principal cercle de col·laboradors, que el Kremlin subvenciona (la qual cosa, en opinió de molts, converteix el govern rus en responsable). Seguint aquest raonament, cal mencionar que gran part de la responsabilitat és del Kremlin, perquè ha adoptat polítiques molt perilloses al nord del Caucas (si es té en compte l'entorn etnocultural i polític local), amb tàctiques que seguien la màxima de «dividir per vèncer». Fins ara, aquesta estratègia ha alienat i decebut sectors amplis de la població local, que ara en gran part se senten manipulats tant per les autoritats locals com per les federals. En última instància, l'experiència històrica de tot l'espai postsoviètic mostra que, quan les

condicions siguin adients, els problemes amb arrels profundes (ja estiguin causats per motius entoculturals, econòmics, lingüístics o històrics) esclataran i trauran a la llum qüestions que els líders soviètics havien apaivagat. El principal problema per al nord del Caucas i, en particular, per a Txetxènia, és que el wahhabisme es postula com el principal defensor de la idea d'unificar el nord del Caucas i la seva població diversa, la qual cosa l'enfronta els russos (i les elits locals a qui donen suport), que són definits com l'enemic i com una força divisòria, no pas unificadora.

2.4. L'EMIRAT DEL CAUCAS

L'evolució i el canvi de tàctica dels fonamentalistes islàmics al nord del Caucas estan relacionats principalment amb una entitat que sorgí la tardor de 2007, l'anomenat Emirat del Caucas (*Imarat Kavkaz*). Es tracta d'un quasi-Estat extremadament eteri que suposadament abasta la població musulmana de les repúbliques del nord del Caucas i parts del Krasnodar i l'Stavropol.

L'any 2006 Doku Umarov,³³ cèlebre per ser el primer en proclamar l'«Emirat del Caucas» com a successor de la «República Txetxènia d'Itxkèria» (de la qual, d'altra banda, Umarov en va ser el 5è president), es convertí en líder de l'Emirat. Tanmateix, com a concepte, l'origen d'aquesta organització es remunta molts anys enrere, fins als temps del seu predecessor, l'«Imanat Xamil» (durant la Guerra del Caucas del segle XIX), i, més tard, amb l'«Emirat del Nord del Caucas», governat per Najmuddin Gotsinsky (abans de l'arribada del comunisme).

El 31 d'octubre de 2007, Doku Umarov assumí el nou nom d'Abu Umar (d'acord amb la tradició àrab) i proclamà oficialment el sorgiment de l'Emirat del Caucas, que estendria la seva influència pels territoris següents (que també canviaren de nom):

33. Per saber més sobre D. Umarov, vegeu: Kevin Daniel Leahy, «From racketeering to Emir: a political portrait of Doku Umarov, Russia's most wanted man», *Caucasian Review of International Affairs*, Vol. 4 (3), estiu de 2010, http://www.cria-online.org/12_4.html.

- *Nokhchiycho* (Txetxènia)
- *Galgayche* (Inguxètia)
- Kabardino-Balkària (Karatxai)
- *Step Nogayski* (regió sud del Krasnodar)

L'Emirat és una organització islàmica (la qual cosa no permet que se'l denomini Estat, ja que no compleix els requisits oficials per ser-ho)³⁴ que té per objectiu principal estendre la *jihad* (la «guerra santa») contra diversos grups i sectors de la població (els «infidels») per accelerar el procés d'implantació d'un Estat islàmic que inclogui els territoris citats anteriorment. L'Emirat està integrat per uns quants centenars de membres (com a màxim, uns quants milers), però no n'hi ha dades precises. D'acord amb el que afirmen els líders de l'organització, el seu objectiu final és instaurar «al nord del Caucas un Estat independent governat per la llei de la xaria». La principal eina que consideren adequada per aconseguir aquests objectius és un ús ampli de la violència contra els que s'oposin a aquest procés. Tanmateix, atès que l'Emirat i les seves estructures militars no disposen d'una capacitat militar significativa i que no poden embarcar-se en un conflicte militar obert com el del període 1995-2000, els seus líders consideren que les tàctiques terroristes són el mitjà adequat per aconseguir els objectius de l'organització. Casualment, els líders del moviment no han presentat un programa documentat d'acció ni cap full de ruta que estableixi iniciatives constructives dirigides al procés de construcció institucional. El més perillós de l'Emirat és que el seu comandament central només gaudeix d'un poder nominal, mentre que els anomenats «esquadrons de mujahidins» (o l'«exèrcit de l'Emirat») disposen d'una autonomia notable i, consegüentment, operen en un àmbit molt ampli, de manera que la tasca d'identificar-los és especialment complicada.

Sembla especialment curiosa la composició ètnica de l'Emirat: hi predominen els txetxens, inguixos i daguestanesos, però en els últims anys els russos convertits a l'Islam també han esdevingut una part

34. S. Pahuja. The Postcoloniality of International Law», *Harvard Journal of International Law*, volum 46, núm. 2, estiu de 2005.

important d'aquestes forces (més endavant n'analitzarem les causes), mentre que el nombre de mercenaris estrangers ha caigut en picat.

Pel que fa a la retòrica del moviment, seria difícil ignorar que resulta molt atractiva per a molts musulmans (especialment sectors joves i molt empobrits de la societat): conceptes com l'igualitarisme i la germanor entre tots els musulmans la converteixen en l'única força viable del Caucas, a la qual cosa hi hem de sumar l'esforç per superar les divisions ètniques i clàniques i unir el Caucas. Aquest model és molt diferent tant del de Rússia (analitzat anteriorment) com de l'enfocament de Ramzan Kadírov, amb uns mètodes i tàctiques d'«unificació» del Caucas sota el seu lideratge que són tant temuts com detestats per molts musulmans.³⁵

En entorns acadèmics és molt popular la idea que l'Emirat defensa una ideologia molt radical, la qual cosa l'equipara als wahhabites saudites, als talibans, a al-Shabab i a les milícies tribals somalis.³⁶ L'essència d'aquest radicalisme l'introduí Zelimkhan Yandarbiev, el qual, durant els anys de la seva «presidència» (1996-1997), promulgà el codi legal del Sudan, basat en un violent sadisme (disfressat de valors islàmics, que òbviament no hi tenen res a veure) i que la «comunitat de nacions civilitzades» refusa de ple.³⁷

Les tàctiques del moviment no són menys radicals que la seva retòrica, atès que, com ja s'ha citat, el terrorisme esdevingué la principal eina de lluita, dirigida sobretot contra les autoritats federals, el clergat oficial, les milícies locals, les autoritats civils i el clergat ortodox que col·labora amb l'FSB (Servei Federal de Seguretat de la Federació Russa). En aquest sentit, sembla necessari exposar breument les principals etapes de l'evolució de les tàctiques terroristes:³⁸

35. Sergey Sukhankin, *Kadírov's «Intermarium»: From the Caspian to the Black Sea, Eurasian Hub*, maig de 2014. Disponible a: http://www.amazon.es/Kadírovs-Intermarium-From-Caspian-Black-ebook/dp/B00KNBM9T6/ref=sr_1_2?ie=UTF8&qid=1401447969&sr=8-2&keywords=sergey+sukhankin.

36. Per a més informació, vegeu: Ruslan Kurbanov, «Talibanizatsiya Kavkaza», disponible a: <http://www.russ.ru/pole/TalibanizaciyaKavkaza>.

37. Documental «Dogs of war – the ideology of death», primera part, 2010. Disponible a: http://www.youtube.com/watch?v=YOt_9-gjrrA.

38. Gorecki W. «Rosyjski Kaukaz bez zmian lokalna wojna na przedpolach olimpiady», *OSW*, núm.47, Varsòvia, 2014. p. 19.

1. *Guerra de guerrilles* (del 31 d'octubre de 2007 al 26 d'abril de 2009). Aquesta fase tenia característiques de la guerra de guerrilles, amb atacs contra les forces militars i paramilitars russes (i de lleialistes locals), i coincidí amb el final oficial de la segona campanya de Txetxènia. Hi fou nombrosa la participació de mercenaris estrangers i de veterans locals que havien pres part en combats oberts contra les forces federals i que podien presumir de conèixer les arts de la guerra.
2. *La «massacre indiscriminada»* (del 25 d'abril de 2009 al 2 de febrer de 2012). Amb l'esgotament de la disponibilitat de tropes experimentades, els líders de l'Emirat es van inclinar cada vegada més per les bombes suïcides,³⁹ amb l'objectiu de fer tantes víctimes com fos possible per atraure l'atenció de les xarxes terroristes internacionals cap al nord del Caucas: aquest canvi el desencadenà la crida d'Umarov a cometre atemptats.⁴⁰ En aquest context, val la pena enumerar alguns dels atacs més notables:

- un intent d'assassinar el president d'Inguxètia, Junus-Bek Jevkurov (22 de juny de 2009);
- el descarrilament del tren Nevsky Express (27 de novembre de 2009, 28 morts);
- una doble explosió en estacions del metro de Moscou (29 de març de 2010, 41 morts);
- un atac de distracció contra una central hidroelèctrica de la Kabardino-Balkària (21 de juny de 2010, 2 morts);
- un atemptat terrorista a Vladikavkaz (9 de setembre de 2010, 19 morts);
- un atemptat terrorista l'aeroport de Domodedovo (24 de gener de 2011, 37 morts);

39. Cal dir, tanmateix, que fou l'any 2004 (després de la tragèdia de Beslan) que arribaren els terroristes suïcides (una prova clara de la influència estrangera i dels lligams estables amb organitzacions terroristes internacionals, ja que aquestes tàctiques no s'havien utilitzat abans) com una de les principals tàctiques emprades pels islamistes radicals.

40. «Imarat Kazkaz na puti ot Yemena k Alziru (part 1)», *Prague Watchdog*, 6 de juny de 2009. Disponible a: <http://www.watchdog.cz/?show=000000-000024-000004-000004&lang=2>.

- una sèrie d'atacs terroristes a la Kabardino-Balkària (18-25 de febrer de 2011, 6 morts).
3. *Atacs selectius* (del 2 de febrer de 2012 al 3 de juliol de 2013). La fase anterior havia malmès greument l'estatus de l'Emirat com a guerrilla. El nombre elevat de víctimes civils com a conseqüència directa de les seves activitats va fer que la declarassin grup terrorista, primer Rússia (8 de febrer de 2010), després els Estats Units (que el 26 de maig de 2011 van declarar que les seves activitats eren de naturalesa terrorista) i, finalment, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides, que inclogué l'Emirat en la llista d'entitats associades amb Al-Qaida (29 de juliol de 2011). Aquests fets assenyalaven l'Emirat com a formació terrorista, alhora que l'organització començava a tenir problemes de finançament, logística i afiliació. A més, els seus líders van interpretar que els signes de descontentament de la població russa amb les estratègies del Kremlin eren el resultat de les accions de l'Emirat. En conseqüència, Umarov promulgà un nou enfocament: no s'atacaria els civils en territori de Rússia i les activitats terroristes tindrien el seu nou centre de gravetat al nord del Caucas.⁴¹
4. *La «guerra total»* (des del 3 de juliol de 2013). El 3 de juliol, Umarov anul·là la «moratòria» sobre els atacs terroristes en territori rus i amenaçà de fer fracassar els jocs olímpics de Sotxi, com a resposta a l'actitud del govern de la Federació, que havia interpretat aquesta «moratòria» com un signe de debilitat i d'incapacitat per portar a terme operacions en territori rus.⁴² En molts sentits, aquesta amenaça representava un punt d'inflexió:

41. «Umarov prikazal bojevikam izbevat` atak na mirnyje celi» («Умаров приказал боевикам на Кавказе избегать атак на мирные цели»), *Kavkaz-uzel*, 3 de febrer de 2012. Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/200452/>.

42. «Umarov prizval voоруженное подполье к срыву Олимпиады в Сочи», *Kavkaz-uzel*, 3 de juliol de 2013. Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/226558/>.

comportava l'esclat d'una nova onada de violència al nord del Caucas i a tot el territori de la Federació Russa. Òbviament, frustrar els jocs olímpics de Sotxi era un objectiu molt poc realista, sobretot per les mesures que s'esperaven de part de les autoritats russes (de fet, les iniciatives que s'emprengueren en aquest sentit superaren de llarg el que s'havia declarat oficialment). Per tant, els islamistes radicals se serviren d'una amenaça contra grans objectius per amagar els seus atacs següents, que es dirigien a objectius menys significatius i protegits. El primer atac important arribà el 21 d'octubre de 2013 a Volgograd, i tingué dues grans implicacions. D'una banda, representava l'esclat del nou nivell de violència que sacsejaria la Federació Russa. D'altra banda, aquest esdeveniment confirmà l'existència d'una guerra civil continuada que en aquell moment no només comprenia tot el nord del Caucas sinó també alguns territoris veïns. Així mateix, es podia interpretar com un signe de les creixents ambicions i de les capacitats a disposició de l'Emirat del Caucas. Malgrat que el líder de l'organització va caure, víctima d'una operació dels serveis secrets russos (que presumptament es produí el març de 2014), l'evolució global del fenomen té una trajectòria clara: el radicalisme islàmic no mor mai, sinó que ha anat recuperant la seva força, i la idea d'enfrontar-se violentament amb els russos no ha perdut gens d'impuls.

Aquestes fases palesen clarament l'evolució de les tàctiques i les estratègies que l'Emirat ha aplicat durant anys. Havent perdut el seu nucli original, les forces extremistes començaren a generar els seus propis recursos i a implementar tàctiques noves (que les convertien en una forma molt característica de moviment radical) i es beneficiaren del creixent descontentament de molts joves musulmans amb la situació del nord del Caucas, entre els quals moltes persones d'ètnia russa que es convertien a l'Islam pel descontentament amb el panorama a Rússia (per diverses raons). Finalment, cal destacar que durant els últims anys el moviment radical islàmic ha esdevingut un poder marginal que gravita entorn de l'Emirat del Caucas. Tanmateix, la

debilitat aparent i la volatilitat visible del moviment no signifiquen que aquestes forces no tinguin capacitat de fer mal i no conservin un gran potencial de violència. És això, si més no, el que l'any 2013 ha demostrat.

3. GUERRA DURA VERSUS RADICALITZACIÓ OCULTA: EL NOU CICLE DE VIOLÈNCIA

3.1. TENSIONS INTRAMUSULMANES, UNA RADICALITZACIÓ CREIXENT I EL CONTAGI DEL CONFLICTE

En apartats anteriors havíem analitzat la diferència entre les ideologies sufí i salafista, així com altres disparitats crucials entre aquestes dues escoles de pensament islàmic. D'altra banda, hem intentat definir el sufisme com una religió «promoguda per l'Estat», la qual cosa es fa palesa tant en les polítiques del'elit governant local com en l'enfocament estratègic de Moscou envers el conflicte que oposa sufís i salafistes. Com ja s'ha mencionat, aquests patrons de comportament creen un entorn propici al desenvolupament de tensions intramusulmanes particularment virulentes. Com observarem en l'anàlisi final, aquesta estratègia —l'exaltació rotunda i bastant violenta d'una religió en detriment d'una altra— ha generat molt de dolor i ha contribuït a una situació en què determinats grups, els seguidors del moviment salafista, esdevenen estrats marginats de la societat, de manera que creen una subcultura pròpia i es posen les bases per al progrés de la resistència clandestina. Val a dir que la tradició del nord del Caucas estableix la religió com una esfera de la vida pública, privada i política que determina la posició social de les persones i la seva pertinença a un grup o a un altre. La filiació religiosa també determina l'estatus legal de les persones i el nivell de tolerància de què gaudiran determinats grups reli-

giosos o socials. Per exemple, al nord del Caucas, qualsevol tipus de suport a una organització religiosa depèn de la pertinença a un dels vuit consells espirituals dels musulmans. Per tant, per poder gaudir de reconeixement i de diversos tipus de suport estatal i, en definitiva, per tenir dret existir en la societat musulmana local, una organització o grup de persones ha de pertànyer a aquestes institucions. Les organitzacions salafistes no formen part dels consells espirituals, la qual cosa les fa il·legals i les oposa a les elits locals. A més, com que Moscou obté informació a través de les elits polítiques i intel·lectuals locals, també el Kremlin desaprova el moviment salafista.

A Txetxènia el sufisme és la ideologia oficial que imposa l'Estat, amb Ramzan Kadírov com a gran baluard. Després de l'assassinat del seu pare, Kadírov adoptà una tàctica d'accions contundents contra els salafistes, que considera part del moviment fonamentalista i wahhabitista. Amb els recursos, l'enorme poder i la legitimitat que li ha cedit Moscou, la lluita de Ramzan Kadírov contra el moviment salafista clandestí ha tingut força èxit: ha pogut eliminar físicament els militants i ideòlegs del fonamentalisme islàmic del territori de Txetxènia o fer-los fugir. (Cal dir que amb el pretext de la lluita contra el fonamentalisme també s'oprimeix greument els membres pacífics del moviment salafista.) No obstant això, aquest enfocament, caracteritzat per un intent violent de doblegar la resistència, no ha contribuït a l'estabilitat regional ni a l'eliminació total del terrorisme. Per contra, la persecució incessant dels salafistes ha incrementat significativament el nivell de violència del conflicte i l'ha estès molt més enllà de Txetxènia, fins el punt que ha evolucionat fins a esdevenir una guerra civil en tota regla que assola el nord del Caucas i en la qual el moviment clandestí combat les autoritats (tant religioses com laiques) lleials al Kremlin i va fent progressar la seva agenda. La situació general es complica sobretot perquè el foc de la guerra ha irromput al Dagestan, l'Inguxètia, la Karatxai-Txerkèssia, l'Adiguèsia i, fins i tot, zones «ètnicament russes» com Krasnodar i l'*óblast* d'Stavropol, amb la consegüent desestabilització i violència.

Dóna la impressió que com més brutal i dura és la repressió de l'islamisme radical a la regió, més popularitat, resistència i capacitat

de perpetuar-se assoleix. A més, actualment en el nucli del conflicte entre les ideologies sufí i salafista s'hi han integrat membres d'altres corrents i formacions religiosos, com els Germans Musulmans, Hizb ut-Tahrir al-Islami, els seguidors de Saïd Nursi i altres organitzacions religioses,⁴³ la qual cosa ha obert la porta al predomini de les forces centrífugues. Avui el conflicte té lloc al voltant de tres grans clivelles: musulmans contra musulmans (els sufís contra altres grups religiosos), musulmans contra el centre federal (les forces separatistes contra Moscou i els seus titelles locals) i musulmans contra russos (en un sentit etnocultural).

La situació l'agreuja el fet que el relleu de la lluita se l'està apropiant una generació jove de musulmans molt insatisfets i decebuts amb la situació existent al nord del Caucas i a les seves respectives repúbliques. Determinades capes de la societat s'han vist excloses de la vida socioeconòmica i la redistribució de la riquesa: l'incompliment de les normes i els costums establerts fan que aquests homes i dones joves (sovint aturats i de nivell educatiu baix) es trobin pràcticament aïllats de la seva comunitat i mancats d'oportunitats. A més, molts se senten greument traïts per les autoritats locals que han sorgit durant aquesta dècada (un sentiment alimentat activament per membres del moviment radical clandestí). Havent estat testimonis de dues guerres, de la mort de familiars i amics i d'un sofriment incommensurable, aquests joves es veuen exclosos de la vida pública, econòmica i política de les seves repúbliques. D'altra banda, les elits locals «domesticades», que abans lluitaven contra les forces federals, han optat per sotmetre's a les normes del Kremlin, i així han sacrificat els seus valors a canvi de beneficis materials i sobirania.

Per poder comprendre els principals factors facilitadors de la difusió del pensament radical entre els musulmans i per establir les causes de la desestabilització regional i del fracàs general a l'hora de promoure la pau i la seguretat al nord del Caucas, seria raonable analitzar

43. Vatchagaev, M., «Intra-Muslim Conflict Becomes New Dimension to Instability Dagestan», *Eurasia Daily Monitor*, vol. 10, núm. 21. Disponible a: [http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews\[tt_news\]=41672&tx_ttnews\[backPid\]=7&cHash=f4eb5f13bb90431d88b052aa487ab2e7#.Uxhp6c7Xx2i](http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews[tt_news]=41672&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=f4eb5f13bb90431d88b052aa487ab2e7#.Uxhp6c7Xx2i).

amb més profunditat cada una de les repúbliques en qüestió: el Dagestan, l'Inguxètia i la Karatxai-Txerkèssia, zones en què el conflicte regional madura i implica a nous membres.

En els últims anys, el **Dagestan** ha superat de lluny Txetxènia pel que fa als atemptats terroristes i la difusió del pensament radical. Aquesta república meridional s'ha tornat un camp de cultiu dels moviments radicals islamistes: n'han sorgit molts terroristes suïcides, la qual cosa ha convertit el territori en una zona assolada pel terror i el conflicte intern. D'una manera similar, el moviment clandestí local ha adquirit una característica nova: ja no només aglutina les capes més desamparades de la societat (com a la dècada dels noranta i de 2000). El que sembla especialment curiós és que sectors intel·lectuals (per exemple, Yaseen [Makhatx] Rasulov, que publicà un article anomenat «Jihad al nord del Caucas»), així com musulmans joves i amb estudis insatisfets amb les injustícies i la corrupció, hagin omplert el buit deixat pels «veterans» del moviment que havien estat eliminats. Les xifres més recents indiquen que al Dagestan les activitats terroristes estan guanyant força: de les 144 accions terroristes ocorregudes a Rússia fins a 2013, 122 s'havien comès al Dagestan.⁴⁴

Tan sols al llarg de 2011, al Dagestan 368 militants islamistes foren abatuts i 804 foren detinguts, i en els anys següents la tendència només s'ha intensificat. Aquestes dades reflecteixen dos canvis importants dels últims anys. En primer lloc, les forces de seguretat han incrementat la seva competència a l'hora de detenir terroristes (el que corrobora el nombre de persones que són detingudes sobre el terreny en lloc de ser abatudes). En segon lloc, actualment es palesa la tendència que s'ha reduït el nombre de terroristes «professionals» implicats en el moviment radical clandestí, la qual cosa indica que hi participen més diletants i joves poc experimentats.⁴⁵

44. «ФСБ: в 2013 году в РФ зафиксировано 144 террористических проявления, из них 120 – в Дагестане» («ФСБ: в 2013 году в РФ зафиксировано 144 террористических проявления, из них 120 – в Дагестане»), *Kavkaz-uzel*, 8 d'octubre de 2013. Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/231311/>.

45. Abramova, E., «Evkurov: za 20 let Ingushetiya sdelala ogromnyj rywok, no naboty eshe mnogo» («Evkurov: za 20 let Ingushetiya sdelala ogromnyj rywok, no naboty eshe mnogo») («Екатерина Абрамова, Евкуров: За 20 лет Ингушетия сделала огромный

Diversos acadèmics han argumentat que aquestes condicions internes del Daguestan han creat les circumstàncies necessàries perquè les forces radicals conservin la seva fortalesa interna i projectin la seva influència més enllà d'aquest territori. D'altra banda, la comunitat salafista existent pateix l'opressió i el desarrelament més sever: l'antic muftí del Daguestan va arribar a titllar el wahhabisme de pseudoreligió i de tendència estrangera i afirmà que «qualsevol musulmà que mati un wahhabita anirà al paradís», la qual cosa es pot interpretar com una instigació clara al genocidi i la guerra civil.⁴⁶ Els esdeveniments de 1999 també van esdevenir un punt d'inflexió per als activistes wahhabites, perquè des de llavors han estat perseguits per les autoritats amb una violència abjecta que també ha afectat molts salafistes sense cap connexió amb el moviment terrorista, amb el consegüent aflorament de sentiments d'odi i venjança. Al cap i a la fi, d'acord amb la llei consuetudinària i les tradicions locals del nord del Caucas, si cal venjar un membre de la família, la violència és justificada; és el concepte anomenat de la «justícia retributiva». Això va incitar molts musulmans a buscar venjança i unir-se al moviment clandestí com a única manera concebible de respondre a les elits locals, tenint en compte que, en la pràctica, les normes generalment reconegudes (com l'estat de dret o la transparència del procés judicial) no han arrelat a la regió. En alguns casos, pot ser desconcertant que el Daguestan hagi esdevingut un refugi per al moviment islamista radical, atès que hi ha un nombre considerable d'investigadors que apunten a un factor com el desenvolupament socioeconòmic com a determinant decisiu en la proliferació del terrorisme. Tanmateix, el nivell de desenvolupament socioeconòmic al Daguestan no difereix dràsticament de la mitjana russa.⁴⁷ A més, l'economia submergida és especialment puixant en aquesta regió (hi ha qui la situa al 60 % del PIB), la qual cosa pràctica-

рывок, но работы еще много»), *Mir24*, 11 de març de 2013. Disponible a: <http://mir24.tv/news/politics/6648308>.

46. Per més informació, vegeu: [youtube.com/watch?v=RfX1CkqWwBg](https://www.youtube.com/watch?v=RfX1CkqWwBg).

47. Per exemple, el 2013 el salari mitjà era de 510 dòlars estatunidencs, en comparació amb els 710 dòlars a Rússia; el creixement de la població és de l'11,9 %, en comparació amb un creixement negatiu del 0,8 % a Rússia; l'atur arriba a l'11,7 %, en comparació amb el 5 % (dades oficials, que cal interpretar amb cautela) a Rússia.

ment invalida les estadístiques oficials (casualment, fins i tot durant el període soviètic aquesta república mostrava els més alts nivells de corrupció i economia submergida) i indica que la renda real és superior a la proposada per les xifres oficials. Per tant, podem partir de la premissa que la veritable essència dels problemes és molt més profunda que el nivell de retard socioeconòmic. Més aviat, prové de la diversitat ètnica (amb dotzenes de grups ètnics diferents convivint en un territori molt reduït) i de les tensions intramusulmanes, que en el context del Daguestan són l'element incendiari que alimenta el conflicte, l'anarquia i la inestabilitat continuus. Una altra raó podria raure en l'immens abisme que separa les elits governants (i els seus socis més propers) d'àmplies capes de la població. És possible que el Daguestan sigui de la preferència dels islamistes radicals perquè en aquesta república, en comparació amb altres repúbliques del nord del Caucas, hi ha més negocis als quals fer xantatge per nodrir de recursos financers el moviment clandestí. A més, a diferència de Txetxènia el Daguestan no disposa d'unes forces militars preparades per esclafar el moviment clandestí —ni, el que és més important, disposades a fer-ho; tampoc d'un lideratge religiós centralitzat, que gaudiria d'un reconeixement universal i tindria una capacitat indiscutible per postular-se com a força unificadora. Per tant, no queda clar quina es pot considerar la principal amenaça contra el Daguestan. Potser és l'expansió del pensament islàmic radical i de l'amenaça terrorista, o problemes com la corrupció generalitzada, el bandidatge descarat o l'absència de regulacions i normes de comportament clarament definides (ja les estipuli Moscou o la xaria) que siguin seguides i apreciades per diferents capes de la societat local. Una altra font de tensions es podria situar en els nivells extremament alts d'intolerància religiosa instigada pel govern federal, que és clarament incompetent en aquestes qüestions tan complicades, respecte de les quals li manquen coneixements i experts.

Ara bé, per sobre de tot, els desastrosos intents de Moscou d'aconseguir l'estabilitat mitjançant injeccions de recursos financers (absorbits per les elits locals) i amnisties als antics membres del moviment wahhabita (que en endavant seran competència de les elits seculars i religioses locals) priven ambdues parts del conflicte de transparència

i confiança mútua. Fins ara, sembla clar que l'estratègia general adoptada pel Kremlin envers el Daguestan no s'ha mostrat eficaç. En particular, hi ha dos objectius en què ha tingut resultats molt minsos: aconseguir la unitat religiosa i induir els membres del moviment radical clandestí a abandonar la lluita. L'assassinat de Saïd Afandi ha mostrat clarament que el diàleg pacífic entre els salafistes i els partidaris de l'Islam tradicional és impossible en les actuals circumstàncies. D'altra banda, instruments com la Comissió per a l'Adaptació dels Antics Combatents Clandestins a la Vida Civil, creada per decret presidencial el 2 de novembre de 2010⁴⁸ han estat un fracàs sonat: molt poques persones s'han mostrat disposades a participar en aquesta iniciativa. Al nord del Caucas, les transformacions polítiques-administratives més recents desencadenades pel Kremlin (per exemple, amb el nomenament del general Melikov com a representant del president de Rússia al districte federal del nord del Caucas, el 15 de maig de 2014)⁴⁹ posen clarament de manifest la nova trajectòria a seguir. Sembla que Moscou està determinat a debilitar l'extremisme religiós daguestanès incrementant l'exercici de la força i les mesures violentes. Sembla força dubtós i discutible que una estratègia com aquesta tingui conseqüències positives, atesa l'experiència anterior.

Altres repúbliques, com l'Inguxètia, la Kabardino-Balkària, la Karatxai-Txerkèssia i la República d'Adiguèsia, són, potser, els territoris menys desenvolupats de la Federació Russa i se'ls pot atribuir un potencial explosiu considerable. Tot i la proximitat territorial, cada una d'aquestes repúbliques afronta problemes diferents, de manera que constitueixen medis molt diferenciats per al desenvolupament i el creixement de diferents tipus de radicalisme. Per exemple, **Inguxètia** no està en perill per l'islamisme radical, però el seu potencial de conflicte amb Txetxènia, provinent de tensions històriques, territorials i

48. «Ukaz Prezidenta Respubliki Dagestan» («Указ Президента Республики Дагестан № 264 от 2 ноября 2010 г.»). Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/176479/>.

49. M. Vatchagaev, «Appointment of General Melikov to Replace Khloponin Points to Kremlin Bid to Subdue Dagestani Insurgency», *Eurasia Daily Monitor*, vol. 11, núm. 92. Disponible a: [http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=42375&cHash=1cfe90321091a5f45a133e371fc92977#.U4bKonbPv6c](http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews[tt_news]=42375&cHash=1cfe90321091a5f45a133e371fc92977#.U4bKonbPv6c).

ètniques i alimentat per les polítiques del president txetxè Ramzan Kadírov,⁵⁰ podria tenir conseqüències negatives per a la seguretat regional. A la **Karaxai-Txerkèssia** i l'**Adiguèsia** el terrorisme tampoc no representa un perill imminent. Per contra, el problema que més preocupa són les tensions ètniques perpètuas que converteixen aquestes repúbliques en un barril de pólvora: la «guerra» entre clans criminals, dividits d'acord amb criteris ètnics (abazians, abjazians, nogais tures, karaxais, una població russa considerable i un nombre creixent d'armenis).

Entre els territoris de la regió, és potser el de la **Kabardino-Bal-kària** el que representa un cas molt específic i diferenciat, en el qual l'Emirat i els radicals islamistes han establert una xarxa clandestina sofisticada.⁵¹ El fonamentalisme islàmic, acompanyat d'un conflicte ètnic i polític continuat, crea una atmosfera explosiva: el moviment fonamentalista clandestí actua unit indissolublement als clans mafiosos locals, conformats d'acord amb criteris ètnics. A més, la guerra civil de Síria iniciada la primavera de 2011 ha generat moviments de refugiats txerkessos (molt crítics amb determinades decisions del govern rus pel que fa a les polítiques ètniques), la qual cosa podria afegir potencial explosiu a aquesta zona.⁵²

En definitiva, es podria dir que aquestes repúbliques han superat Txetxènia com a polvorí al territori de la Federació Russa i l'antiga URSS. Tanmateix, el seu potencial ocult general és molt més perillós per a la seguretat regional que qualsevol dels seus components aïllats (l'islamisme radical, el bandidatge o els moviments separatistes). Així mateix, la possible desestabilització pot adquirir diverses formes i configuracions: des d'enfrontaments religiosos, ètnics i entre bandes fins a un conflicte militar obert entre algunes repúbliques, si cauen sota la influència de les creixents ambicions dels líders regionals.

50. Per a més informació, vegeu Sergey Sukhankin, 2014.

51. En aquest context, convindria mencionar els esdeveniments tràgics d'octubre de 2005 i l'atac dels militants islamistes contra Naltxik.

52. «W Adygee bolee 90 detey sirijskich cherkesov poshli w shkolu» («В Адыгее более 90 детей сирийских черкесов пошли в школу»), *Kavkaz-uzel*, 6 de setembre de 2013. Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/229626/>.

No obstant això, el fet que els fonamentalistes islàmics no puguin emprendre operacions militars a gran escala i siguin expulsats de Txetxènia comporta noves tendències i transformacions en el moviment militant clandestí. Val la pena indicar que foren les dues guerres de Txetxènia les que van posar les bases del desenvolupament del conflicte i del seu contagi a repúbliques adjacents (especialment el Daguestan), amb la inestabilitat regional i els problemes de seguretat consegüents.

Aquest panorama ha sorgit sobretot per algunes raons importants. En primer lloc, el bàndol rus no ha estat capaç de trobar el «punt d'equilibri» entre les tàctiques contundents i la implementació d'estratègies pacífiques de desenvolupament. La fase activa de les operacions militars de les tropes federals causà uns danys terribles i donà pas al règim d'Akhmad Kadírov i l'auge de les ajudes econòmiques. Això no vol dir, però, que s'hagi descartat l'ús de la força bruta. Per contra, a més dels serveis de seguretat de l'Estat (dotats del poder suficient per convertir regions senceres en un gran escenari d'operacions), Ramzan Kadírov i els seus socis han instaurat una tirania brutal molt més cruel i present que qualsevol dominació russa.

A més, no sembla que el Kremlin tingui un programa clar de desenvolupament al nord del Caucas. La denominada «Estratègia de desenvolupament social i econòmic del Districte Federal del Nord del Caucas fins al 2025» té l'objectiu d'assolir la pau i l'estabilitat mitjançant un flux addicional de finançament i grans projectes d'infraestructures, la qual cosa aparentment equival a reformes tan àmplies com poc específiques, amb un programa d'acció poc determinat.⁵³

En segon lloc, l'intent de minar el moviment radical clandestí ha tingut un resultat totalment diferent: per a molts joves musulmans decebuts, l'única via per influir en les corruptes elits locals és unir-se a la branca extremista del moviment islàmic.⁵⁴ És un problema per al qual, fins ara, sembla que no s'ha identificat cap solució.

53. Per a més informació, vegeu <http://www.rb.ru/inform/148307.html>.

54. Mariusz Marszewski i Maciej Falkowski, «Nalchik: Rebel attack or successful provocation?», *Eastweek*, CES, 20 d'octubre de 2005, <http://www.osw.waw.pl/en/epub/ekoment/2005/10/051020.htm>. Vegeu també Yulia Latynina, «Militseiskoe gosudarstvo v otdelno vzyatoi respublike», *Novaya Gazeta*, 3 de novembre de 2005.

En tercer lloc, hi ha molts problemes interns del nord del Caucas que encara no s'han resolt.⁵⁵ Un dels més importants és la manca de persones capaces d'escometre aquesta tasca complicada: la majoria d'autòctons no disposen del nivell necessari d'estudis i de coneixements, mentre que els russos no estan disposats a establir-se al territori del nord del Caucas o bé no poden fer-ho.

En quart lloc, les idees de l'islamisme radical guanyen popularitat perquè hi ha molt pocs conceptes alternatius que puguin atraure el jovent que no s'integra en els sistemes polítics, socials i econòmics existents. Per sobre de tot, Rússia no pot oferir als joves musulmans uns valors alternatius als de l'islamisme radical, que atrau la seva atenció amb agendes radicals —en cert sentit, revolucionàries— i amb respostes ultrasimplificades a preguntes complicades.

Finalment, val la pena mencionar que hi ha diversos moviments radicals que representen regions diferents però que utilitzen el fonamentalisme islàmic com a força unificadora, la qual cosa comporta a un apropament entre les forces txetxenes i altres moviments radicals, amb la consegüent intensificació de la cooperació militar entre diferents actors contra un enemic comú.

3.2. ELS «MUJAHIDINS» RUSSOS: GENÍSSERS MODERNS O MARGINATS DE LA SOCIETAT?

L'Imperi Otomà tenia una política que consistia en assignar joves eslaus convertits a l'Islam (normalment, dels Balcans) a la guàrdia del Sultà i del seu govern, de manera que representaven una elit militar i una important força interna. Era una política deliberada orientada a atraure persones d'ètnies no musulmanes, alhora que es creaven vincles estables entre les poblacions musulmanes i no musulmanes del país i un contrapès davant les unitats militars musulmanes.

Actualment, en la guerra contra Moscou l'Emirat del Caucas ha començat a apreciar les persones d'ètnia russa convertides a l'Islam com

55. Alexander Khinshtein, «Prodayom Kavkaz. Torg umesten», *Moskovskiy Komsomolets*, 16 de juny de 2005.

una part important de la seva xarxa militar clandestina. Normalment es tracta d'homes i dones joves que s'uneixen a les forces radicals islamistes per diverses raons, com la confusió i la insatisfacció, tant amb les seves vides com amb el contrast patent entre la propaganda oficial i l'estat real de les coses a Rússia (en les esferes econòmica, política i social) i amb altres dimensions importants de la vida pública. D'altra banda, molts intenten entendre les raons que han conduït a l'esfondrament dels estàndards morals a la societat russa, a la degradació de la moral de la població i a l'agreujament de les desigualtats socials, que fa que els menys afortunats tinguin molt poques oportunitats de reeixir. Un nombre significatiu de conversos se senten perplexos i humiliats davant la incapacitat de les elits governants per proposar alguna cosa que s'assembli a una idea nacional (una de diferent d'una versió distorsionada del retorn de la Unió Soviètica) i unes directrius de desenvolupament futur. Si tenim en compte que la societat russa encara és molt patriarcal i que desitja una «mà forta» que guïi la nació, per determinats grups les idees que defensa l'Islam poden semblar força atractives i desitjables.

Aquests problemes coincideixen amb el fet que la proporció que representa la població islàmica a Rússia creix a un ritme extraordinari: aproximadament un 0,6% l'any, amb una xifra absoluta d'aproximadament 22 milions sobre una població total de 145 milions.⁵⁶ És una evolució oposada a la de la població d'ètnia russa, que té uns indicadors de fertilitat desastrosos que es combinen amb unes taxes de mortalitat elevades i diversos problemes socials (alcoholisme, prostitució, desigualtats socials, suïcidis i sensellarisme infantil). En aquest sentit, l'Islam sembla atractiu perquè apel·la a regles estrictes, normes morals clarament identificades i un sentit de comunitat; elements que sempre han format part integral del caràcter etnocultural i espiritual rus.

Cal reconèixer que les normes i els valors russos són molt diferents dels europeus, la qual cosa es reflecteix en el rumb de desenvolupa-

56. Seria extremament difícil dotar aquesta investigació de xifres precises sobre aquesta qüestió, atès que l'any 2002 la pregunta sobre la filiació religiosa s'excloué del cens de població.

ment polític acceptat pel president Putin (després de diversos intents de mesclar d'alguna manera l'eurasianisme amb l'institucionalisme liberal). Tanmateix, atès que la idea o identitat nacional encara no s'ha formulat clarament, aquest buit no s'ha emplenat. A més, encara no queda clar quin serà el resultat final dels evidents canvis en política exterior que la Federació Russa ja ha fet: en els dos pròxims anys (o fins i tot setmanes o mesos) el focus d'atenció es desplaçarà encara més cap a Euràsia. Al·l'Àsia Central hi ha una poderosa presència de les tradicions islàmiques. Si, en qualitat de zona «sensible» de Rússia, s'apropés i s'integrés més a la Federació Russa, causaria unes transformacions culturals i en termes de civilització que poguessin canviar el curs mateix de la història russa i facilitar el procés d'instauració de la nova identitat islàmica? Aquesta pregunta, com moltes d'altres, segueix sense resposta.

Les primeres conversions massives a l'Islam de persones d'ètnia russa coincidiren amb els dos conflictes de Txetxènia, i inclouen tant conversions voluntàries com algunes que implicaven mètodes violents. Alguns acadèmics arribaren a definir aquest procés com l'emergència dels «nous geníssers» al servei del moviment islàmic. Molts russos també han mostrat un creixent interès en l'Islam, com queda palès en els matrimonis mixtos (per exemple, Dmitry Sokolov, que es convertiria en Abdul Dzhabar, es casà amb Naida Asiyalova, autora d'un atemptat terrorista a Volgograd l'octubre de 2013). D'altra banda, molts elements marginats de la societat russa es converteixen a l'Islam per millorar la seva posició (per raons molt similars a les que guien els joves musulmans envers el fonamentalisme radical).⁵⁷ Les enquestes sociològiques mostren que aproximadament 100.000 persones d'ètnia russa s'han convertit a l'Islam en els últims anys (malgrat que no n'existeixen estadístiques oficials).⁵⁸ A tall de conclusió, podem citar Ruslan Gereiev, director del Centre per l'Estudi de l'Is-

57. Per a més informació, vegeu <http://www.newsru.com/russia/13jan2005/kosolapov.html>.

58. Goble, P. «Ever More Ethnic Russians are Becoming Islamist Militants», 29 d'octubre de 2013. Disponible a: [http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=41546&tx_ttnews\[backPid\]=687&no_cache=1](http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews[tt_news]=41546&tx_ttnews[backPid]=687&no_cache=1).

lam al Nord del Caucas: «la islamització dels [ètnicament] russos és en gran manera al resultat de la pobra actuació de l'Església Ortodoxa russa i de les autoritats, que no presten als joves d'ètnia russa l'atenció necessària [...]. No es fa una defensa espiritual de la població jove d'ètnia russa [...]. En conseqüència, els russos són els primers de caure en l'alcoholisme, l'addicció a les drogues i les doctrines totalitàries i estan exposats a la infecció del virus de l'islamisme radical».⁵⁹

També cal cercar les raons de l'èxit del pensament islàmic entre els conversos russos en el fet que hi ha reclutadors experimentats que donen respostes senzilles i clares a les preguntes del jovent desorientat, mentre que les elits intel·lectuals russes li fa cas omís. Els propagandistes islamistes també tracten aquests joves atentament en lloc d'adreçar-s'hi amb un to de menyspreu i displicència tan freqüent entre el clergat ortodox, immers en la corrupció i en uns estils de vida immorals.

Tanmateix, sembla força dubtós que en les pròximes dècades hi hagi un fenomen de conversió a gran escala de persones d'ètnia russa a l'Islam tradicional, per les raons següents:

- és molt rar que les persones d'ètnia russa aprenguin la llengua de les nacionalitats tradicionalment musulmanes;
- l'aparença eslava genera sospites i és freqüent que les persones d'ètnia russa siguin expulsades de la comunitat musulmana, acusades de ser espies o provocadors potencials;
- l'Església Ortodoxa russa lluitarà aferrissadament per la seva «esfera d'influència» (fàcilment visible per comparació amb altres confessions), de manera que evitarà l'expansió de l'Islam pel territori rus.

Malgrat tot, per al moviment islamista radical clandestí, les persones d'ètnia russa seran un objectiu molt preuat, sobretot perquè els conversos són difícils d'identificar, la qual cosa els fa difícils de controlar per les forces de seguretat i les forces especials russes.

59. Per a més informació, vegeu <http://www.sp-analytic.ru/popularity/2044-ekspert-vr-yad-li-mozhno-nazvat-russkih-musulman-russkimi-lyudmi.html>.

3.3. ELS ESDEVENIMENTS DE 2013 A VOLGOGRAD: LA CONTINUACIÓ DE LA GUERRA ANTERIOR O L'INICI D'UNA DE NOVA?

Els esdeveniments tràgics de la tardor-hivern de 2013 a la ciutat de Volgograd, al sud de la Federació Russa, van obrir un nou capítol de la història del terrorisme islàmic en territori rus. Aquests horribles atemptats han donat resposta a dues preguntes principals: el moviment radical islàmic tenia capacitat per fer atemptats terroristes més enllà del nord del Caucas? Els serveis de seguretat russos havien aconseguit imposar-se el moviment terrorista clandestí? (tal com donaven per fet l'FSB i els caps de l'aparell de seguretat, segons les seves declaracions). Els abominables fets de Volgograd van donar una resposta explícita a aquestes preguntes. A més, es podria afirmar que aquests atacs revelaren problemes nous i força sorprenents als quals el bàndol rus encara no havia fet atenció.

Quan el 21 d'octubre de 2013 la terrorista suïcida Naida Asijalova detonà una bomba matant 6 persones i ferint-ne greument 32 més, amb l'ajuda del seu marit (Dmitry Sokolov, musulmà d'ètnia russa),⁶⁰ va quedar clar que l'amenaça terrorista i la inseguretat que se'n derivava no abandonarien la societat russa. D'altra banda, demostrà que les paraules d'Umarov no eren una bravata: al cap i a la fi les forces radicals tenien la capacitat necessària per estendre la guerra més enllà del nord del Caucas, cap a l'interior de la Gran Rússia. A més, aquesta tragèdia revelà la falta de professionalitat i la negligència dels serveis especials russos. Feia mesos que cercaven Sokolov, que també era conegut com a especialista en explosius; per exemple, en preparà un per a Madina Alieva, que va cometre un atemptat el 25 de maig al Dagestan (amb 12 víctimes) i hi ha proves que el relacionen amb l'explosió a Makhatxkalà (que va ferir 17 persones).

Entre les crítiques pel comportament poc professional de l'FSB i els serveis antiterroristes hi destaquen les declaracions d'Alexander Gusak (antic cap de l'esquadró antiterrorista de l'FSB), que acusà

60. Per a més informació, vegeu: www.vesti.ru/doc.html?id=1144564&tid=104994.

obertament l'FSB de no fer prou per evitar aquell atac terrorista. Entre altres coses, afirmà que el Kremlin estava més preocupat per la seguretat d'objectius estratègics (com Moscou, Sotxi i les centrals nuclears i hidroelèctriques), el que demostrava la seva manca d'interès per la seguretat de la gent corrent.⁶¹ Casualment, se suposava que la destinació final de la bomba suïcida era Moscou, atès que en lloc de l'atemptat es va trobar un bitllet Makhatxkalà-Moscou, però potser es va arribar a la decisió espontània de descartar la capital, per ser un objectiu massa difícil, i atemptar a Volgograd.

Poc després dels atacs es tancà el cas per la «mort dels seus principals protagonistes»,⁶² i s'informà que els serveis de seguretat havien investigat considerablement els vincles casuals, els esdeveniments i les circumstàncies de l'atac. Malauradament, com mostrarien els esdeveniments posteriors, no s'arribà a les conclusions correctes, la qual cosa conduí a noves errades estratègiques. El desembre del mateix any Volgograd tornaria a veure's immersa en la violència i les llàgrimes, i la resta de Rússia en la ira i la confusió: dos atemptats terroristes van fer que molts deixessin de mofar-se de les ominoses prediccions que Doku Umarov havia fet l'any 2011. El que va desconcertar molts experts i especialistes en terrorisme fou que els mètodes dels autors dels atemptats de desembre eren exactament els mateixos dels successos d'octubre: unes bombes suïcides a la xarxa de transports. A més, ben aviat els enregistraments en vídeo que van fer dos extremistes daguestanesos que reivindicaren els atemptats esdevingueren una nova prova de l'«empremta daguestanesa». Els terroristes es vantaven de poder esquivar les mesures de seguretat i afirmaven que les autoritats governamentals no podien fer res per evitar nous atacs, la qual cosa retratava el govern rus com un actor dèbil i incapaç de protegir els seus ciutadans davant d'una amenaça imminent. A més, feien una crida clara a àmplies capes de la societat russa, a la qual adreçaven el missatge que el govern de Moscou i les seves polítiques eren els responsables, i

61. L'entrevista completa és disponible a <http://izvestia.ru/news/559227>.

62. Per a més informació sobre aquesta qüestió, vegeu <http://izvestia.ru/news/562085>.

que els veritables traïdors eren al Kremlin.⁶³ Era una manera molt sofisticada de crear una divisió entre les elits governants i el poble. Els terroristes havien entès bé el nivell creixent de descontentament de la societat russa amb el grau de desenvolupament polític i socioeconòmic.

Els extremistes afirmaven que operaven en el marc de l'anomenat Vilayat Dagestan (i del grup terrorista Ansar al-Sunna), una unitat independent dins de l'Emirat del Caucas, la qual cosa exclouïa la participació dels països de l'Orient Mitjà en aquest atac (la qual cosa contradia la versió que prèviament havia escampat el bàndol rus) i que convertia el Dagestan en l'epicentre del terrorisme.⁶⁴ D'altra banda, l'estil i la línia de comportament dels terroristes podrien implicar que els atacs fossin planificats i duts a terme per terroristes «aficionats» que potser havien estat reclutats a través de la propaganda i dels recursos d'internet.⁶⁵

En tot cas, els terroristes van poder assolir determinats objectius estratègics. En primer lloc, van poder estendre una sensació d'inseguretat i d'amenaça en la població russa, que segueix perdent la fe en la capacitat del govern central de protegir-lo i en la seva disposició a fer-ho. En segon lloc, mentre que els atacs terroristes de l'any 1999 van sacsejar la població i van generar una onada d'indignació contra els islamistes, que va fer que la nació tanqués files sota el lideratge de Vladímir Putin, actualment la situació ha evolucionat en la direcció contrària. La insatisfacció de la població ha començat a culpabilitzar tant les elits governants com els serveis de seguretat (així com Putin, pel seu lideratge maldestre i envoltat de socis inútils). Per tant, fins i tot les forces ultranacionalistes busquen vies alternatives al suport i el concurs presidencials, potser per primera vegada en la carrera política de Putin. En tercer lloc, els atacs terroristes eixamplaren encara més les divisions que, dins la societat russa, separaven els «estrangers»

63. Per a més informació i més detallada, vegeu: <http://www.kavkazcenter.com/russ/content/2014/01/19/102847.shtml>.

64. Per a més informació, vegeu: <http://vdagestan.com/mudzhaxidy-ne-yavlyayutsya-xavaridzhami.djihad> (especialment, l'apartat «Джихад»).

65. Falkowski, M. «Wolęograd: dżihad ideowych amatorów», 22 de gener de 2014. Disponible a: <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-01-22/wolęograd-dżihad-ideowych-amatorow>.

dels «nadius», de manera que es feia un pas decisiu cap a l'extensió de la guerra civil des del nord del Caucas fins als territoris d'ètnia russa.

3.4. EL TERRORISME ISLÀMIC I LA SOCIETAT RUSSA: EL CONFLICTE ETNOSOCIAL I MÉS ENLLÀ

Si l'objectiu dels terroristes islàmics que cometeren aquelles atrocitats era dividir la societat russa agreujant el conflicte ètnic (que s'ha intensificat particularment des de l'any 1991), podríem dir que els atacs foren un èxit aclaparador. De fet, la xenofòbia, les desavinences ètniques i els discursos obertament racistes pronunciats per alguns polítics russos han adquirit presència en el panorama posterior a les tragèdies de Volgograd. En conseqüència, han proliferat les tensions ètniques i s'ha facilitat l'exaltació dels moviments extremistes i d'ultradreta (especialment, diversos tipus de neonazis),⁶⁶ la integració dels quals en el món criminal no es pot passar per alt. A més, aquestes tendències han portat a la creació de formacions nacionalistes assimilables a actors polítics⁶⁷ i que apel·len a conceptes i lemes com la «germandat eslava», «Rússia per als russos», «Moscou no és el Caucas», etc. En aquesta conjuntura, val la pena mencionar que aquestes formacions han establert llaços estrets amb nacionalistes ucraïnesos, polonesos i bielorrussos, la qual cosa n'incrementa la visibilitat potencial a l'escena política russa i pot esdevenir un pas cap a la formació d'una xarxa d'extrema dreta paneuropea.

Per exemple, el 4 de novembre 2013, després d'un atemptat terrorista a Volgograd, les organitzacions nacionalistes russes celebraren a Moscou el dia de la unitat nacional, amb mítings i marxes, entre les quals la «marxa russa» de Lyublino, que reuní rere les pancartes prop de 6.000 persones.⁶⁸ Aquest esdeveniment anava acompanyat de la

66. «W Rossii naschitali bole 150 neonaziskich gruppirovok» («В России насчитали более 150 неонацистских группировок»), 28 d'octubre de 2010. Disponible a: <http://newsland.com/news/detail/id/578503/>.

67. Per exemple, l'Unió Nacional Russa (ROS), l'organització «Russos» i el Partit Nacional Democràtic (NDP).

68. La «Marxa Russa» de 2013 a Moscou. Per a més informació vegeu: <http://www.sova-center.ru/en/xenophobia/news-releases/2013/11/d28480/>.

remor dels sentiments anticaucàsians i dels lemes i gestos neonazis. Sens dubte, tenia l'objectiu de reunir forces ultraradicals, amb l'accent en l'odi etnoracial i en la necessitat de la violència.

Simultàniament, la capital russa fou testimoni d'esdeveniments amb un altre caràcter, que sota la disfressa del patriotisme i la unitat etnocultural i espiritual apel·laven a altres sectors de la societat russa. La marxa que partia de l'estació de metro Oktyabrskoe Polye l'organitzava el grup Coalició d'Acció Russa i hi assistiren les organitzacions següents: el partit polític Volya («Llibertat»), la Milícia Popular Minin i Pozharsky (NOMP), Gran Rússia, el Consell Unit de la Societat Civil, el Front Kosovo, Renaixença Russa, Renaixement Cristià, Fortalesa Russa i l'Escut de Moscou. L'objectiu d'aquest acte era unir les «forces patriòtiques» de la societat russa, i incloïa joves formats i intel·lectuals que es definien com patriotes.

Després dels atacs terroristes a Volgograd, al gener Moscou i Sant Petersburg es convertiren en els escenaris de marxes i trobades xenòfobes que s'enfrontaren amb una marxa antifeixista (650 persones assistiren a un míting antifeixista a Moscou), amb els consegüents disturbis.⁶⁹ Cal considerar que el ressorgiment del moviment neonazi és una tendència extremament perillosa (especialment si tenim en compte la puixança de l'extremisme nacionalista i d'extrema dreta a l'Europa central i de l'est); prové d'una tradició molt antiga i té uns antecedents històrics considerables que es remunten als temps en què Rússia era una monarquia (de fet, hi ha hagut un vincle estable entre els cercles monàrquics i els radicals xenòfobs). D'altra banda, els atemptats terroristes dels islamistes radicals podrien crear una atmosfera propícia per als extremistes, en què creixin i s'uneixin les ideologies anticaucàsianes, nazis i xenòfobes, especialment en el context d'incertesa econòmica i política que afronta la Federació Russa en els propers 10 o 15 anys.

En aquest marc, val la pena especificar dos successos que contribuïren al sorgiment de les ideologies neonazis i ultranacionalistes a la

69. «Racism and Xenophobia in January 2014». Disponible a: <http://www.sova-center.ru/en/xenophobia/news-releases/2014/02/d28941/>.

Federació Russa (òbviament, les causes reals són molt més profundes).⁷⁰ En primer lloc, el primer conflicte de Txetxènia fou el desencadenant de l'esclat del nacionalisme i la caucasofòbia.⁷¹ En segon lloc, l'ús inconstitucional i desproporcionada de la força per Boris Ieltsin contra la seva oposició política i ideològica (l'octubre de 1993) creà, a la «Nova Rússia», el «culte de la força», que permet que els més poderosos actuïn sense remordiments. És el comportament que promouen tant els dirigents locals del nord del Caucas com el centre federal, a tall d'exemple de «bon comportament» per a la població.

Els atemptats terroristes també han contribuït a l'auge d'ideologies ultranacionalistes entre les elits polítiques i intel·lectuals russes. La tragèdia que ha patit el poble rus ha estat el pretext perfecte perquè determinades forces polítiques promoguin les seves agendes i, en fer-ho, incrementin el nivell de tensió interna.

Per exemple, Vladímir Jirinovski, líder de l'LDPR i un dels polítics més loquaços de Rússia, arribà a exigir que s'envoltés el nord del Caucas de filats espinosos i que es reduís «artificialment» les taxes de fertilitat de la població local, alhora que s'incrementava la presència militar a la regió i es prohibien les llengües no russes. Aparentment, caldria interpretar aquestes paraules radicals i odioses d'una manera més crítica del que fa la majoria —potser aquesta postura la comparteixen (i fins i tot promouen) determinats sectors de les elits governants russes i del Kremlin.⁷² El fet que les tendències nacionalistes i xenòfobes no siguin alienes al govern de Moscou es pot constatar en la figura d'Alexander Tkatchiov, governador del Krasnodar i estret col·laborador de Putin. Tkatchiov és conegut per la seva xenofòbia, que no amaga en públic, a més que se'l considera estretament relacionat amb les estructures criminals locals, la qual cosa no el priva del suport de Vladímir Putin.⁷³ És potser això el que permeté a Tkatchiov aprovar

70. Per a més informació, vegeu: http://sceptis.net/library/id_605.html.

71. Disponible a: <http://ru.urbandictionary.com/define.php?term=Caucasophobia>.

72. En aquest context, val la pena mencionar el paper de Jirinovski en la crisi ucraïnesa, que seguïx la línia adoptada per Moscou.

73. «За убийство в Кущевской – в отставку губернатора Кубани!» («За убийство в Кущевской – в отставку губернатора Кубани!»). Disponible a: <http://u-f.ru/News/krasnodarskii-krai/636278>.

una legislació que promovia la contractació de cosacs com a «força policial auxiliar, a la qual es demanava que evités l'afluència [al Karsnodar] dels musulmans de pell bruna del nord del Caucas».⁷⁴

Juntament amb intel·lectuals i polítics experimentats, noves forces que es podrien definir com «nacionalistes populars» han sorgit i aconseguit el suport de capes joves i formades de la societat russa. Personatges com Alexei Navalni (conegut bloguer) i Ígor Prosvirin (Sputnik i Pogrom)⁷⁵ alimenten les llavors del descontentament entre una generació de russos més jove i més vulnerable davant de la propaganda poc elaborada i el populisme poc sofisticat, de manera que es genera una situació extremament precària. Aquestes forces s'aprofiten de l'essència de la política ineficaç i errada del Kremlin envers el nord del Caucas —basada en el flux d'ajuda econòmica federal a un territori que no té ingressos i incita Moscou a injectar milers de milions d'euros l'any per «comprar la lleialtat» dels clans locals a Txetxènia, el Dagestan, l'Inguxètia i la Kabardino-Balkària. El lema d'aquests sectors nacionalistes, «deixeu d'alimentar el Caucas», resumeix potser el sentiment més popular entre els joves de Rússia.

Aquests esdeveniments han creat un clima molt perillós per a la societat russa: el país s'està convertint progressivament en una zona de conflicte ètnic permanent, en què un seguit de petits grups ètnics s'oposen al grup més gran, i viceversa. El conflicte ètnic existent reflecteix problemes socials, religiosos i polítics més profunds que són amagats per la propaganda oficial, la manca de cobertura mediàtica i el refús del Kremlin a admetre les seves fallades estratègiques sistemàtiques quant a les polítiques regionals i etnoculturals dirigides a afirmar la «nació russa» i que exclouen grans capes de la societat russa, la qual cosa és un gran error. Tanmateix, es pot dir que aquests esdeveniments són només el naixement d'una nova onada de violència desencadenada per les tres explosions a la ciutat de Volgograd.

74. Barry, E. «Russian Governor Signs Up Cossacks to Police Migrants», 3 d'agost de 2012. Disponible a: http://www.nytimes.com/2012/08/04/world/europe/russian-to-use-cossacks-to-repel-muslim-migrants.html?_r=1&.

75. Web d'informació de gran popularitat, coneguda per la seva agenda nacionalista.

4. LA CRUA REALITAT DE L'AVUI I ELS PROBLEMES DEL DEMÀ

4.1. EL TERRORISME ISLÀMIC A RÚSSIA: UN VASSALL AMB DOS SENYORS

Durant la darrera dècada, el terrorisme islamista ha esdevingut una part integral de la vida social russa i s'ha estès molt més enllà del nord del Caucas, cap als territoris ètnicament russos. El terrorisme, tal com sorgí durant la segona meitat dels anys noranta, era una activitat espontània i sovint caòtica, al voltant de la qual es teixien activitats que, per a determinats sectors de la societat russa, esdevingueren vies cap a l'enriquiment i el poder. Els atemptats terroristes de Volgograd han accelerat noves tendències i una nova evolució de l'extremisme islàmic a Rússia.

Els *siloviki* (responsables de seguretat propers a Vladímir Putin) s'han pogut servir dels successos tràgic en benefici propi, ja que en van obtenir privilegis i sobirania amb el pretext dels jocs olímpics de Sotxi i del greu perill general d'atemptats terroristes. Val a dir que, fins i tot abans de les amenaces d'Umarov i dels atacs terroristes subsegüents, les forces de seguretat russes (l'MVD i l'FSB) havien assolit un poder immens, de manera que Rússia s'havia convertit en una «súper estat policial». En termes proporcionals, segons moltes estimacions, les forces de seguretat russes eren el doble de nombroses l'any 2009 que l'any 1953 (durant l'era soviètica), que generalment s'ha considerat el punt àlgid de la securització de la societat soviètica.⁷⁶ L'abril de 2013 Vladímir Putin aprovà una nova llei que estipulava un nou increment dels efectius de l'MVD (fins a 1.106.127 agents) que es finançaria amb el pressupost federal,⁷⁷ la qual cosa indica que els *siloviki* haurien pogut arrencar més privilegis inde-

76. Per a més informació, vegeu: http://www.inright.ru/articles/legal/20101029/id_418/.

77. «V. Putin podpisal ukaz ob uvelichenii shata organov prokuratury i MVD» («В.Путин подписал указ об увеличении штата органов прокуратуры и МВД»). Disponible a: <http://www.rbc.ru/rbcfreeneews/20130416130510.shtml>.

pendentment de si els dos atacs terroristes de Volgograd s'haguessin comès o no.

Pels nous atemptats terroristes i la proximitat dels jocs olímpics d'hivern, l'FSB i l'MVD reberen «temporalment» una quantitat enorme de poder, però els altres esdeveniments internacionals de primer ordre que Rússia acollirà entre 2014 i 2018 fan poc probable que les forces de seguretat hi renunciïn abans que aquestes cites hagin conclòs.

A més, el nou paquet legislatiu presentat a la Duma Estatal el 12 de febrer de 2014⁷⁸ estableix una ampliació encara més gran de l'autoritat de l'FSB, dirigida sobretot contra l'oposició interna, més que contra els terroristes com a tals:

- A partir d'ara no només es considerarà responsables dels atemptats els terroristes, sinó també altres membres de la seva família (la qual cosa pràcticament legalitza el càstig col·lectiu).⁷⁹
- Les penes per activitats terroristes s'agreuaran encara més: s'ha aprovat la pena de mort com a càstig adequat (una decisió que no té cap sentit, perquè els terroristes suïcides tampoc no esperen sobreviure).
- La desestabilització de les estructures governamentals i la usurpació del poder serà equivalent al terrorisme.
- L'aparell de seguretat rus tindrà un control més ferri de les despeses de les organitzacions no governamentals, que reben diners de fonts estrangeres. Les ONG hauran d'informar de les seves despeses si s'ingressa en els seus comptes 100.000 rubles o més (una mesura dirigida clarament a frustrar les activitats de les ONG estrangeres).

A més, no s'especificà l'abast de l'aplicació d'aquestes competències ni el nivell de responsabilitat en el seu exercici. És a dir, aquesta

78. Tots els documents rellevants són disponibles a: <http://www.duma.gov.ru/#laws>.

79. «Putin: yszerb prichinennyj terroristami, wozmestiat ich rodstwenniki» («Путин: Ущерб, причиненный террористами, возместят их родственники»), 27 de setembre de 2013. Disponible a: <http://www.pravda.ru/news/society/27-09-2013/1175869-0/>.

legislació atorga un enorme poder a l'aparell de seguretat de l'Estat i posa les bases d'una potencial escalada de l'arbitrarietat i la impunitat dels serveis de seguretat, la qual cosa els podria permetre de venjar-se de l'oposició interna (com en el cas de Txetxènia i, en part, del Dagestan).

Un altre grup que ha promogut la radicalització i la inestabilitat al nord del Caucas són els quadres mitjans i superiors del moviment radical clandestí. Com hem assenyalat anteriorment, les forces que solien constituir la columna vertebral del moviment islàmic radical han vist minvades les seves files per unes tàctiques força «costoses», que incloïen la presa d'hostatges i els raids massius contra ciutats i pobles. A més, l'actual guerra de Síria ha atret molts representants de l'Emirat del Caucas⁸⁰ i mitjans financers dels règims salafistes teocràtics de països de l'Orient Mitjà i el golf Pèrsic, de manera que al moviment clandestí local només li resten recursos i activistes poc experimentats i força «aficionats». Per tal que aquells combatents experimentats (que han teixit una unes connexions imponents i s'han integrat considerablement en les xarxes terroristes internacionals) retornin a Txetxènia i utilitzin les seves competències i els seus contactes internacionals a la regió, cal que el moviment clandestí local demostrï que el nord del Caucas segueix essent un territori potencialment «lucratiu».

En tot cas, l'objecte de la violència serà la població civil. En aquest conflicte, a aquesta part de la societat russa (ja sigui d'ètnia russa o musulmana) se li ha assignat el paper de moneda de canvi, sense que pugui pronunciar-se o decidir sobre la qüestió.

4.2. EL NORD DEL CAUCAS I RÚSSIA: S'ACOSTA EL FINAL DE LA PARTIDA?

No cal dir que per motius geopolític, econòmic i de prestigi, el nord del Caucas i els seus territoris adjacents tenen una gran importància es-

80. Shishani, M.B. «Islamist North Caucasus Rebels Training a New Generation of Fighters in Syria», *Terrorism Monitor*, volum 12, núm. 3. Disponible a: [http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=41927&tx_ttnews\[backPid\]=26&cHash=39495be8a7bd79deec3c1dbc15ded7808#.UxiFmc7Xx2h](http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews[tt_news]=41927&tx_ttnews[backPid]=26&cHash=39495be8a7bd79deec3c1dbc15ded7808#.UxiFmc7Xx2h).

tratègica per a la Federació Russa. Aquesta concepció queda palesa en els moviments polítics recents del Kremlin per assegurar el nord del Caucas com a part integral de la Federació. Així mateix, si tenim en compte la clara deriva cap al conservadorisme (o fins i tot el tradicionalisme, en virtut d'un enfocament basat en el «poder dur» i l'«esfera d'influència») i la gravitació cap a l'est en la política exterior russa, Moscou percep aquest territori com un «encreuament de camins» essencial entre l'est (l'Àsia central i el Kazakistan) i l'oest (Bielorússia, Ucraïna i Moldàvia), així com entre el nord (el territori rus pròpiament dit) i el sud (l'Abzàquia, l'Ossètia, Armènia i Geòrgia). A més, l'existència d'uns vincles reeixits amb Turquia, l'Iran, l'Azerbaidjan i l'Orient Mitjà (Síria inclosa) depèn en gran manera del nord del Caucas. Fins i tot, alguns problemes o fonts d'inestabilitat temporals que amenecessin només mínimament el control de Rússia sobre aquesta regió podrien esdevenir una tragèdia geopolítica per al Kremlin.

A més, el Krasnodar i els territoris integrats recentment (la península de Crimea) es perceben com la base de la influència russa al mar Negre, i es consideren part d'un context més ampli que inclou la presència estable de russa a tota regió meridional.

A part dels avantatges geopolítics, el nord del Caucas i el Kuban (que amb els seus 5,5 milions de persones, és la tercera regió de Rússia) constitueixen un actiu molt valuós que inclou projectes d'infraestructures com:

- l'oleoducte Bakú-Novorossiysk;
- el gasoducte cap a Armènia;
- aeroports estratègics;
- ports de mar (Novorossiysk i Makhatkhalà);
- complexos turístics i zones recreatives que es poden utilitzar tot l'any (Iessentuki, Kislovodsk, Piatigorsk, Anapa i Soixi).

Tanmateix, per culpa de l'escalada de violència i el creixement del moviment radical clandestí, el nord del Caucas ha esdevingut quelcom de similar al que era al segle XIX: una zona de confrontació i un refugi per a l'exili de criminals i enemics del règim. És per això que

molts russos (i observadors internacionals) han donat per fet que el nord del Caucas és ara una entitat estrangera dins de la Federació Russa, un «estranger intern».⁸¹ L'opinió popular del país també s'inclina per adoptar iniciatives decisives pel que fa al nord del Caucas i el seu estatus a Rússia. És interessant constatar que els processos esmentats han estat accelerats i alimentats d'igual manera pels atemptats terroristes i per les activitats de Ramzan Kadírov com a president de Txetxènia (fins i tot costa determinar quin dels dos factors té més importància). Entre d'altres, idees com l'«apartheid intern» i la «secessió del nord del Caucas» han entrat a la consciència col·lectiva com a les accions més adequades i adients per a la regió, atès que ni l'ús de la força ni les estratègies pacífiques han aconseguit l'estabilitat i la seguretat regional.

Les enquestes sociològiques independents indiquen que una proporció considerable de la població russa no considera que el nord del Caucas formi part de la Federació Russa. Per exemple, l'octubre de 2013 una enquesta sociològica del Centre Levada (que incloïa 130 nuclis urbans de 45 regions) revelava que el 71 % dels enquestats es mostren a favor del lema «iDeixem d'alimentar el Caucas!», mentre que el 63 % concloïa que procediments com el registre obligatori dels nouvinguts i la limitació dels desplaçaments interns dins del país serien iniciatives positives. Així mateix, el 61,5 % deien sentir temor i animadversió quan tractaven amb persones de l'Àsia Central, fossin o no immigrants. Consegüentment, s'associa molt més amb Rússia els ciutadans d'Ucraïna i Bielorrússia que no pas els habitants del nord del Caucas i la població musulmana de la Federació Russa.⁸² A tall de conclusió podríem citar les paraules de Dmitri Furman (filòsof, sociòleg i polític rus), que descrivia així la posició de Rússia al nord del Caucas: «l'únic que hem aconseguit al Caucas és una presència purament formal al territori. En la consciència profunda russa, no hi ha cap as-

81. Per a més informació, vegeu: Halbach, U. «Russia's Internal Abroad. The North Caucasus as an Emergency Zone at the Edge of Europe», *SWP Research Paper* 2010/RP 05, novembre de 2010.

82. «Contemporary Russian identity: changes, challenges, responses», Club International de Debat Valdai. Moscou, setembre de 2013.

sociació concebible entre el nord del Caucas i la Federació Russa.»⁸³ Aquest punt de partida l'ha portat a un argument que actualment comparteixen amplis sectors de les elits intel·lectuals russes: Rússia hauria d'abandonar el nord del Caucas, perquè la seva presència impedeix la modernització tant de la Federació com d'aquest territori.⁸⁴

Tot i la plausibilitat de l'argument, en el context del ressorgiment (encara que fos només aparent) de la Federació Russa amb unes ambicions internacionals creixents, aquesta perspectiva era inconcebible. Tanmateix, ens podem plantejar la pregunta de si la societat russa estaria disposada a assumir els costos del pensament geopolític imperial rus (i, encara més important, si tindria la paciència necessària per fer-ho). Quina podria ser la reacció de la població si els terroristes intenten cometre més atemptats i vincular-los als fracassos del règim de Vladímir Putin (la popularitat del qual és a la baixa entre la població russa)? Quines forces poden sorgir a l'escena política russa si les actuals no són capaces d'emprendre polítiques constructives?

És clar que la societat russa ha passat per una gran transformació des de la caiguda de la Unió Soviètica i que la població del país ha adoptat, selectivament, determinades normes i principis europeus. Potser, un d'ells és el reconeixement del valor de la vida humana (tot i que amb un significat diferent que a Occident), la qual cosa, combinada amb el creixement de la riquesa associat durant la darrera dècada, ha fet que els russos tinguin menys tendència a l'heroisme temerari (a diferència dels temps de pobresa i inestabilitat social). Al seu torn, això planteja dubtes sobre si els russos estarien disposats a passar penúries en benefici d'objectius com, per exemple, la integritat territorial, sobretot si tenim en compte que bona part de la població no percep el nord del Caucas com a part integral de la Federació Russa.

Al final, podríem dir que els tres atemptats terroristes comesos a Volgograd entre octubre i desembre de 2013, així com l'escalada de

83. Markedonov, S. «Khvatit kormit` kogo?». Disponible a: <http://www.globalaffairs.ru/number/Khvatit-kormit-kogo-16254>.

84. Dmitry Furman. «The most important task for Russia is withdrawal from the North Caucasus», 20 de maig de 2008. Disponible a: <http://www.watchdog.cz/?show=000000-000004-000002-000042&lang=1>.

tensions al nord del Caucas en general i altres problemes interns, representen el sorgiment d'un nou tipus de conflicte regional que abans no havien patit ni els territoris d'ètnia russa ni el Caucas mateix. Aquest nou cicle de violència té un abast potencial que va més enllà del que s'ha experimentat fins ara.

5. CONCLUSIONS I REFLEXIONS FINALS

El nou cicle de conflicte al nord del Caucas, marcat per la proclamació de la «guerra total» de Doku Umarov contra Rússia l'any 2013, ha posat de relleu la insuficiència dels mètodes aplicats a la desesperada per les autoritats tant federals com locals per eradicar les arrels i les causes profundes del conflicte que protagonitza el moviment islàmic radical. Com s'ha mostrat en apartats anteriors, el nord del Caucas i l'ampli conjunt de qüestions i problemes indissolublement connectats a aquesta regió única i singular no es poden analitzar des de l'estretor de mires. La complexa mixtura entre els costums locals, el tribalisme, les diverses formes de ritus i lleis islàmiques i uns codis molt específics en els patrons de comportament expliquen perquè el nord del Caucas no ha fet seus totalment els marcs legal, cultural, polític o econòmic russos que el centre imposa de dalt a baix. Cal tenir en compte que l'experiència històrica de la presència russa al nord del Caucas (des del final del segle XVIII) mostra que ni l'ús directe de la força ni cap altre enfocament han conduït a la subordinació d'aquesta regió al domini incondicional de Rússia. L'únic resultat significatiu d'aquest enfocament fou la intensificació i la proliferació del moviment clandestí, que sempre s'ha compromès amb la lluita. D'altra banda, els intents de donar predomini a alguns grups lleials al centre federal en detriment d'altres, amb l'objectiu de l'estabilitat regional, han tingut resultats encara més insatisfactoris: la regió s'ha dividit encara més i s'ha submergit en una guerra civil que actualment es vesteix amb hàbits religiosos.

Els intents imprudents i despietats del president txetxè Ramzan Kadyron (des de la segona meitat de la dècada de 2000) d'eliminar el radicalisme islàmic d'orientació salafista han agreujat i aguditzat aquestes tendències i han donat empenta a la violència i l'odi religiosos. La presidència de Ramzan Kadírov (si és que «presidència» és el terme correcte per denominar la forma de govern existent actualment a Txetxènia) es caracteritza per les seves creixents ambicions geopolítiques, força notòries i que constitueixen un nou factor que pot fer que el conflicte creixi fins l'esclat d'una guerra pròpiament dita. En vistes dels canvis geopolítics que el continent eurasiàtic viurà en un futur proper,⁸⁵ el nord del Caucas podria esdevenir un element important en la formació d'un «arc de la inestabilitat» que connectaria els mars Bàltic i Negre.

Els atemptats a Volgograd (octubre-desembre de 2013), obra de l'Emirat del Caucas, han posat de rellevància el creixent descontentament d'àmplies masses de ciutadans d'ètnia russa amb la «gestió» que el Kremlin fa del nord del Caucas. Tant el consens com la comunicació intercultural són vessants de la vida pública extremament infradesenvolupades a la Rússia contemporània, que mai no ha iniciat una tradició de diàleg basada en aquests principis. Sens dubte, aquests elements, que es consideren essencials en qualsevol societat democràtica, s'han debilitat encara més des de l'esclat del nou cicle de violència per les accions de l'Emirat del Caucas l'any 2013. Si es té en compte els darrers esdeveniments (principalment a finals de 2013 i principis de 2014) en l'àmbit de l'aparell de seguretat de la Federació Russa, podem preveure que aquest bàndol del conflicte aplicarà un major nivell de rigor i violència per sotmetre el moviment clandestí, la qual cosa comportaria al seu torn una escalada del conflicte regional.

Finalment, cal destacar que, des d'una perspectiva a més llarg termini, el nord del Caucas podria esdevenir el cementiri de les forces polítiques russes que actualment són responsables d'alguns processos

85. En aquest context, em refereixo a la crisi política de Crimea, que enfronta la Federació Russa i Ucraïna, així com a la remilitarització de l'*óblast* de Kaliningrad com a «fortalesa» de Rússia al Bàltic.

clau de presa de decisions. Si es materialitzés aquest escenari, les repercussions per les aspiracions de la Federació Russa podrien ser d'una gravetat extrema. A més, l'agreujament de la desestabilització regional podria tenir un «efecte dòmino»: el continent eurasiàtic amaga encara un potencial explosiu provinent principalment de diferències etnocultural i religioses no resoltes i del renaixement de les aspiracions separatistes. Des dels territoris uigurs de Xina fins a Ucraïna i els Balcans, passant per l'Àsia central i el Caucas, es deixa veure el rastre d'aquests problemes.

Per tant, si no es planteja ràpidament un enfocament dràsticament nou a la qüestió del nord del Caucas, les conseqüències podrien superar de lluny tot el que ha succeït des de l'enfonsament de la Unió Soviètica. Els atemptats terroristes de Volgograd han estat precisament l'avís dels futurs trasbalsos.

BIBLIOGRAFIA

- Akayev, V.K. «The Conflict between Traditional Islam and Wahhabism in the North Caucasus», 12 d'octubre de 2010. Disponible a: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=123142>.
- Akopov, P. «Chelovek, kotoryj daval vychod. Wzgliad», 27 d'agost de 2013, Disponible a: <http://vz.ru/politics/2013/8/27/647421.html>.
- *BaltInfo*, «ZHiteli Rossii bol'she vsego boyatsya islamskogo fundamentalizma» («Жители России больше всего боятся исламского фундаментализма»). Disponible a: <http://www.baltinfo.ru/2014/01/05/Zhiteli-Rossii-bolshe-vsego-boyatsya-islamskogo-fundamentalizma---SMI-400389>.
- Barry, E., «Russian Governor Signs Up Cossacks to Police Migrants», 3 d'agost de 2012. Disponible a: http://www.nytimes.com/2012/08/04/world/europe/russian-to-use-cossacks-to-repel-muslim-migrants.html?_r=1&.

- *BBC*, «W RF za przyzw k separatizmu predlagajut szazhat na 20 let» («В РФ за призыв к сепаратизму предлагают сажать на 20 лет»). Per a més informació, vegeu: http://www.bbc.co.uk/russian/russia/2013/11/131108_russia_separatism_ban.shtml.
- Burchujev, B., i A. Malashko, «Wahhabism nado ostavit w pokoje» («Ваххабизм надо осавить в покое»), *Big Caucasus*, 7 de gener de 2013. Disponible a: <http://www.bigcaucasus.com/events/top-day/07-01-2013/82007-malashenko-0/>.
- *Club International de Debat Valdai*, «Contemporary Russian identity: changes, challenges, responses». Moscou, setembre de 2013.
- *European Center for Constitutional and Human Rights*, «The case of Umar Israilov —not an isolated incident. Kadírov’s criminal network abroad». Col·lecció *ECCHR Background*, juny de 2011.
- Falkowski, M., i M. Marszewski, «The “tribal areas” of the Caucasus. The North Caucasus —an enclave of “alien civilization” within the Russian Federation», *PraceOSW*, núm. 34. 2010.
- Falkowski, M., «Wolęograd: dzihad ideowych amatorów», 22 de gener de 2014. Disponible a: <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-01-22/wolograd-dzihad-ideowych-amatorow>.
- Furman, D., «The most important task for Russia is withdrawal from the North Caucasus», 20 de maig de 2008. Disponible a: <http://www.watchdog.cz/?show=000000-000004-000002-000042&lang=1>.
- Goble, P., «Ever More Ethnic Russians are Becoming Islamist Militants», 29 d’octubre de 2013. Disponible a: [http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=41546&tx_ttnews\[backPid\]=687&no_cache=1](http://www.jamestown.org/programs/nc/single/?tx_ttnews[tt_news]=41546&tx_ttnews[backPid]=687&no_cache=1).
- Gorecki, W. «Rosyjski Kaukaz bez zmian lokalna wojna na przedpolach olimpiady», *PraceOSW*, núm. 47. 2014.
- Grinberg, R., «Problema Severnogo Kavkaza nie w kolichestve deneg, a v tom, kak oni raskhodujutsja» («Проблема Северного Кавказа не в количестве денег, а в том, как они расходуются»). Disponible a: <http://www.vestikavkaza.ru/interview/Ruslan-Grinberg-Problema-Severnogo-Kavkaza-ne-v-kolichestve-deneg-a-v-tom-kak-oni-raskhoduyutsya.html>.

- Halbach, U., «Russia's Internal Abroad. The North Caucasus as an Emergency Zone at the Edge of Europe», *SWP Research Paper*, núm. 2010/RP 05, novembre de 2010.
- Iskanderzada, O. «Ekspert: wriad li mozhno nazwat russkich musul`man russkimi lud`mi» («Эксперт: вряд ли можно назвать русских мусульман русскими людьми, 30 апреля 2013»). Disponible a: <http://www.sp-analytic.ru/popularity/2044-ekspert-vryad-li-mozhno-nazvat-russkih-musulman-russkimi-lyudmi.html>.
- *Izvestia*, «Teraktom w Volgogradie bandity otwetili na operacii specsłużb» («Терактом в Волгограде бандиты ответили на операции спецслужб»), 21 d'octubre de 2013. Disponible a: <http://izvestia.ru/news/559227>.
- *Kavkaz-uzel*, «FSB: w 2013 godu w RF zafiksirovano 144 terroristicheckich projavleniya, iz nich 120 w Dagestanie» («ФСБ: в 2013 году в РФ зафиксировано 144 террористических проявления, из них 120 – в Дагестане»), 8 d'octubre de 2013. <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/231311/>
- *Kavkaz-uzel*. «Ukaz Prezidenta Respubliki Dagestan» («Указ Президента Республики Дагестан»), núm. 264, 2 de novembre de 2010. Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/176479/>.
- *Kavkaz-uzel*. «Umarov prikazal bojevikam izbegat` atak na mirnyje celi» («Умаров приказал боевикам на Кавказе избегать атак на мирные цели»), 3 de febrer de 2012. Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/200452/>.
- *Kavkaz-uzel*. «Umarov prizwal woorudzennoje podpol`je k srywu Olympiady w Sochi» («Умаров призвал вооруженное подполье к срыву Олимпиады в Сочи»), 3 de juliol de 2013. Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/226558/>.
- *Kavkaz-uzel*. «W Adygee bolee 90 detey sirijskich cherkesov poshli w shkolu» («В Адыгее более 90 детей сирийских черкесов пошли в школу»), 6 de setembre de 2013. Disponible a: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/229626/>.
- *Kavzakcenter.com*, «Dagestanskije modzahedy zajawili o swojej otwetstwennosti za Shakhidskije ataki w Volgograde» («Дагестанские моджахеды заявили о своей ответственности за Шахидские

атаки в Волгограде [Видео]»), 19 de gener de 2014. Disponible a: <http://www.kavkazcenter.com/russ/content/2014/01/19/102847.shtml>.

- Khanbabayev, K. M., «Stages in the spread of Wahhabism in Dagestan», a *Alimy i uchenye protiv Wahhabisma (Religious teachers and scholars against Wahhabism)*. 2001. Makhatxkalà.
- Khinshtein, A., «Prodayom Kavkaz. Torg umesten», *Moskovskiy Komsomolets*, 16 de juny de 2005.
- Kisriev, E., «Islam i vlast v Dagestane», *OGI*, Moscou, 2004. Disponible a: http://www.academia.edu/5750423/E.F._Kisriev._Islam_i_vlast_v_Dagestane._Moskva_OGI_2004_Review_in_English.
- Kochegarov, P., «Delo o terakte w Volgograde zakrojut w swizi so smert`ju figurantow» («Дело о теракте в Волгограде закроют в связи со смертью фигуранто»), 6 de desembre de 2013. Per a més informació, vegeu: <http://izvestia.ru/news/562085>.
- Kurbanov, R., «Talibanizatsiya Kavkaza». Per més informació, vegeu: <http://www.russ.ru/pole/TalibanizaciyaKavkaza>.
- Lang, J., «Zbrojni radykalowie Islamscy z Azji Centralnej», *RaportOSW*, novembre de 2013.
- Latynina, Y., «Militseiskoe gosudarstvo v otdelno vzyatoi respublikе», *Novaya Gazeta*, 3 de novembre de 2005.
- Leahy, K.D., «From racketeering to Emir: a political portrait of Doku Umarov, Russia`s most wanted man». *Caucasian Review of International Affairs*, vol. 4 (3), estiu de 2010. Per a més informació, vegeu: http://www.cria-online.org/12_4.html.
- *Lenta.ru*, «W Rossii naschitali bole 150 neonaziskich gruppirovok» («В России насчитали более 150 неонацистских группировок»), 28 d'octubre de 2010. Disponible a: <http://newsland.com/news/detail/id/578503/>.
- Markedonov, S. «Khvatit kormit` kogo?» («Хватит кормить кого?»). *Global Affairs*, 16 de desembre de 2013. Disponible a: <http://www.globalaffairs.ru/number/Khvatit-kormit-kogo-16254>.
- Marsh, C., i J.W. Warhola, «Ethnicity, Modernization, and Regime Support in Russia's Regions Under Ieltsin», *Nationalism and Ethnic Politics*, volum 6, núm 4.

- Marszewski, M., i M. Falkowski, «Nalchik: Rebel attack or successful provocation?», *Eastweek* (OSW), 20 d'octubre de 2005. Disponible a: <http://www.osw.waw.pl/en/epub/ekoment/2005/10/051020.htm>.
- Movladi, U. «Security in Exchange for Independence». National Center for Strategic Research and Political Technologies of CRI, Jokhar. Disponible a: http://www.kavkazcenter.com/eng/islam/conception/security_for_freedom.shtml.
- *Newsru.com*, «Terakty w rossijskich gorodach organizowywal russkiy musulmanin Pavel Kosolapov» («Теракты в российских городах организовывал русский мусульманин Павел Косолапов»). Disponible a: <http://www.newsru.com/russia/13jan2005/kosolapov.html>.
- *Newsru.com*, «Diesiat` let vlasti Putina – vse nachialos` s `zamochim w sortirie'». Disponible a: <http://www.newsru.com/russia/09aug2009/mn.html>.
- *NovayaGazeta.ru*, «Otkrytoje pis`mo w Komissijy po rassledovaniy wzrywov zhilych domov w Moskve i Volgodonske», núm. 91, 9 de desembre de 2002. Dins l'article «Geksogenovyj sled. Terroristy stali tovarom». Disponible a: <http://2002.novayagazeta.ru/nomer/2002/91n/n91n-s00.shtml>.
- Ocheretny, A., «The picnic in Grozny. A decade of the Chechen horror», *Belgazeta*, núm. 46 (463), 22 de novembre de 2004. Disponible a: http://www.belgazeta.by/ru/2004_11_22/arhiv_bg/8578/.
- Osipov, S., «Kto w Rossii kogo kormit. Polnyj spisok donorov» («Кто в России кого кормит. Полный список регионов-доноров и получателей помощи»). Per més informació, vegeu: <http://www.aif.ru/money/29229>.
- Pahuja, S. «The Postcoloniality of International Law». *Harvard Journal of International Law*, volum 46, núm. 2, estiu de 2005.
- Perrie, M., *The Cambridge History of Russia*, vol. 1 (Cambridge: Cambridge University Press, 2006).
- *Prague Watchdog*, «Imarat Kazkaz na puti ot Yemena k Alziru» (1a part), 6 de juny de 2009. Disponible a: <http://www.watchdog.cz/?show=000000-000024-000004-000004&lang=2>.

- *Pravda.ru*, «Putin: yszerb prichinennyj terroristami, wozmestiat ich rodstwenniki» («Путин: Ущерб, причиненный террористами, возместят их родственники»), 27 de setembre de 2013. Disponible a: <http://www.pravda.ru/news/society/27-09-2013/1175869-0/>
- Prianikov, P. W. «Rossii chislennost milicii I spetsluzb w dwa raza wyshe, chem. pri Staline» («Павел Пряников. В России численность милиции и спецслужб в два раза выше, чем при Сталине»), 29 d'octubre de 2010. Disponible a: http://www.inright.ru/articles/legal/20101029/id_418/.
- *Rb.ru*, «Strategiya razvitiya Severnogo Kavkaza» («Стратегия развития Северного Кавказа [утверждена Правительством Российской Федерации, 6 сентября 2010 г. № 1485]). Disponible a: <http://www.rb.ru/inform/148307.html>.
- *RBK*, «Putin podpisal ukaz ob uwelichenii shata organov prokuratury I MVD» («В.Путин подписал указ об увеличении штата органов прокуратуры и МВД»). Disponible a: <http://www.rbc.ru/rbcfree-news/20130416130510.shtml>.
- República de Txetxènia, «Constitució de la República de Txetxènia», capítol 4. Disponible a: <http://chechnya.gov.ru/page.php?r=63>.
- *Rossijskaja Gazeta*, «Krovnaia mest` otmeniajetsja» («Кровная месть отменяется»). Per a més informació, vegeu: http://www.rg.ru/anons/arc_1999/1126/22.htm.
- *Rossijskaja Gazeta*, «Zakon Chechenskoj Respubliki ot 31 dekabria 2013 goda» («Российская Газета. Закон Чеченской Республики от 31 декабря 2013 года», №45-РЗ, “О бюджете Территориального фонда обязательного медицинского страхования Чеченской Республики на 2014 год и на плановый период 2015 и 2016 годов»). Per a més informació, vegeu: <http://www.rg.ru/2014/01/10/chechnya-zakon45-reg-dok.html>.
- Rutland, P.. «Russia as an Energy Superpower». *New Political Economy*, vol. 13, núm. 2, juny de 2008.
- *Russkaya Narodnaya Liniya*, «Лев Рохлин –мятежный генерал. ЖЕЛЕЗНЫЙ ЛЕВ», 19 de juny de 2012. Disponible a: http://ruskline.ru/monitoring_smi/2012/06/19/lev_rohlin_myatezhnyj_general_zheleznyj_lev/.

- Shishani, M. B. «Islamist North Caucasus Rebels Training a New Generation of Fighters in Syria». *Terrorism Monitor*, volum 12, núm. 3. Disponible a: [http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=41927&tx_ttnews\[backPid\]=26&cHash=39495be8a7bd79dee3c1dbc15ded7808#.UxiFmc7Xx2h](http://www.jamestown.org/programs/tm/single/?tx_ttnews[tt_news]=41927&tx_ttnews[backPid]=26&cHash=39495be8a7bd79dee3c1dbc15ded7808#.UxiFmc7Xx2h).
- SOVA, «Racism and Xenophobia in January 2014». Per a més informació, vegeu: <http://www.sova-center.ru/en/xenophobia/news-releases/2014/02/d28941/>.
- SOVA, «‘Russian March’ -2013 in Moscow». Per a més informació, vegeu: <http://www.sova-center.ru/en/xenophobia/news-releases/2013/11/d28480/>.
- Sukhankin, S., *Kadyrov’s «Intermarium»: From the Caspian to the Black Sea*, (Eurasian Hub, 2014. Disponible a: http://www.amazon.es/Kadırov-Intermarium-From-Caspian-Black-ebook/dp/BooKNBM9T6/ref=sr_1_2?ie=UTF8&qid=1401447969&sr=8-2&keywords=sergey+sukhankin).
- Tarasov, A., «Nazi –skinny w sovremennoj Rossii. Doklad dla Moskovskogo buro po pravam cheloveka» («Тарасов А. Наци-скины в современной России. Доклад для Московского бюро по правам человека»). Disponible a : http://scepisis.net/library/id_605.html.
- *Ukranews*, «Kadırov o Ukrainie I Gruzii: unichtozhit` raz I na vseгда» («Кадыров об Украине и Грузии: уничтожить раз и навсегда»). Disponible a: <http://ukranews.com/ru/news/ukraine/2009/12/24/8634>.
- Uverov, V., «Kto ubil Kadırova?» («Кто убил Кадырова?»), 6 de juny de 2004. Per més informació, vegeu: <http://analysisclub.ru/index.php?page=putin1&art=1391>.
- Vatchagaev, M., «Appointment of General Melikov to Replace Khloponin Points to Kremlin Bid to Subdue Dagestani Insurgency», *Eurasia Daily Monitor*, volum 11, núm. 92. Disponible a: [http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews\[tt_news\]=42375&cHash=1cfe90321091a5f45a133e371fc92977#.U4bKonbPv6c](http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews[tt_news]=42375&cHash=1cfe90321091a5f45a133e371fc92977#.U4bKonbPv6c).
- Vatchagaev, M., «Intra-Muslim Conflict Becomes New Dimension to Instability Dagestan», *Eurasia Daily Monitor*, volum 10, núm. 21. Disponible a: http://www.jamestown.org/single/?no_cache=

1&tx_ttnews[tt_news]=41672&tx_ttnews[backPid]=7&cHash=f4eb5f13bb90431d88b052aa487ab2e7#.Uxhp6c7Xx2i.

- *Vesti.ru*, «Avtobus w Volgogradie vzorwala zhená moskvicha, primknuwshego k bandpodpol`ju» («Автобус в Волгограде взорвала жена москвича, примкнувшего к бандподполью»), 21 d'octubre de 2013. Per més informació, vegeu: <http://www.vesti.ru/doc.html?id=1144564&tid=104994>.
- *Vlasti.net*, «Ramzan Kadírov prizwal unichtozhit` Ukrainu» (Рамзан Кадыров призвал уничтожить Украину). Disponible a: <http://vlasti.net/news/176862>.
- *Yuzhnyj Federal`nyj*, «Za ubijstvo w Kushewskoj – w otstawku gubernatora Kubani!» («За убийство в Кушевской – в отставку губернатора Кубани!»). Disponible a: <http://u-f.ru/News/krasnodarskii-krai/636278>.

DOCUMENTS DE TREBALL DE L'ICIP - NORMES DE LLIURAMENT:

Institut Català Internacional per la Pau (ICIP)

- El principal objectiu de l'ICIP és promoure una cultura de la pau a Catalunya, així com arreu del món, donar suport a solucions pacífiques i a la resolució de conflictes i donar a Catalunya un paper actiu com a agent de la pau i de la investigació de la pau. L'ICIP, partint de la coherència entre els fins i mitjans, es regeix pels principis de promoció de la pau, de la democràcia, de la justícia, de la igualtat i de l'equitat en les relacions entre persones, pobles, cultures, nacions i estats. Té com a objectiu treballar per a la seguretat humana, el desarmament, la prevenció i la resolució pacífica de conflictes i tensions socials, i l'enfortiment de les arrels de la pau i de la convivència, de la construcció de la pau i de la defensa dels drets humans.

Objectius de la publicació

- L'ICIP vol crear un fòrum obert sobre temes relacionats amb la pau, els conflictes i la seguretat. El seu objectiu és obrir el debat i la discussió sobre els problemes actuals, tant teòrics com relacionats amb la recerca i el manteniment de la pau al nostre món. L'ICIP s'esforça per connectar un grup de veus eclèctic, com ara acadèmics, estudiants de doctorat, representants d'organitzacions no governamentals i representants institucionals, i per facilitar l'expressió de treballadors i escriptors amb enfocaments innovadors i constructius en la pau i la resolució de conflictes.

Abast de la publicació (llista de temes)

- L'ICIP s'interessa en les obres relacionades amb la pau, els conflictes i la recerca sobre seguretat. El seu objectiu és oferir coneixement innovador i plural sobre temes de metodologia de recerca per la pau, d'història i desenvolupament de les in-

vestigacions sobre la pau, educació per la pau, creació i manteniment de la pau, resolució de conflictes, seguretat de les persones, drets humans, seguretat mundial, seguretat ambiental, estudis de desenvolupament relacionats amb la pau i la seguretat, legislació internacional relacionada amb la pau, la democràcia, la justícia i la igualtat, desarmament, gènere, identitat i ètica amb relació a la pau, la ciència i la tecnologia associades amb la pau i la seguretat.

Públic:

- L'ICIP vol proporcionar materials accessibles, valuosos i ben documentats a totes aquelles persones interessades en la promoció de la pau. El nostre públic són acadèmics i investigadors, estudiosos de la pau i de la seguretat, treballadors de camp, representants institucionals i governamentals i el públic en general.

El procés de revisió

- Revisió feta per experts. Les presentacions hauran de ser enviades directament a l'editor de la sèrie (recerca.icip@gencat.cat), que comprovarà si l'article compleix els criteris formals i generals d'un article d'investigació, i posarà en marxa una revisió.
- El procediment de revisió és de *peer review*. El director de la sèrie triarà dos revisors anònims, en general, membres de la junta editorial, però també pot encarregar una revisió externa.
- Als revisors se'ls demana la redacció d'una ressenya en el termini d'un mes després d'haver rebut el document. Els comentaris han d'indicar clarament una d'aquestes quatre opcions: (1) acceptar sense canvis, (2) acceptar amb canvis menors, (3) permetre una segona presentació després d'haver fet canvis importants, i (4) rebutjar. Les opcions de la 2 a la 4 requereixen alguns comentaris detallats. Si un article és acceptat (opció 1 o 2), es demana als revisors que ajudin als autors a corregir els petits errors lingüístics o d'altres mitjançant anotacions en el

manuscrit. Si per a aquesta tasca utilitzen la funció de control de canvis, caldrà que s'assegurin que les observacions són anònimes.

Qui pot presentar articles?

- El criteri principal per a la presentació d'articles d'investigació és la consideració que aquest text pot ser presentat a una bona revista de acadèmica.
- S'espera del personal de l'ICIP, col·laboradors i visitants afiliats que presentin un article relacionat amb la seva investigació mentre són a l'ICIP.

Sistema de presentació

- Totes les presentacions es poden fer a l'adreça de correu electrònic de l'ICIP: recerca.icip@gencat.cat amb «Article d'investigació – presentació» com a assumpte del missatge.

Nota biogràfica de l'autor

- Tots els autors han de presentar una breu nota biogràfica que inclogui el nom complet, afiliació, adreça de correu electrònic, informació de contacte si cal i un historial professional breu. Aquesta informació s'haurà d'indicar en un full a part amb el títol. Qualsevol altra referència personal ha de ser eliminada de la presentació per tal de garantir-ne l'anonimat.

Resum

- Tots els treballs hauran d'incloure un resum en anglès (150 paraules màx.).

Paraules clau

- També s'exigeix una llista de quatre a sis paraules clau.

Llenguatge i estil

- Els autors poden presentar articles redactats en català, castellà o anglès. La presentació ha d'estar escrita amb claredat i ha de ser de fàcil lectura, amb títols que assenyalin el comen-

çament de cada secció. El document s'ha de presentar amb la font Arial 11 a doble espai i les pàgines han d'estar numerades.

- Els treballs no poden superar les 15.000 paraules (incloses les notes a peu i les referències). Els articles més llargs es tornaran a l'autor amb la petició que siguin abreujats. Els treballs que requereixen una presentació de les dades més extensa poden afegir-les en un apèndix que es comptarà per separat. Els apèndixs hauran de presentar les dades en un format de fàcil lectura i condensat.
- No s'acceptaran treballs que necessitin una revisió lingüística extensa. L'autor ha d'aplicar les petites correccions lingüístiques (així com les modificacions necessàries) suggerides pel revisor abans de l'edició final del document.

Notes al peu

- Es poden utilitzar notes al peu per proporcionar al lector informació relacionada amb el tema de l'article. Les paraules de les notes també es comptabilitzaran.

Bibliografia

- Sistema de dades d'autor de Harvard. En aquest sistema, les fonts se citen breument en el text, en general entre parèntesis, per cognom de l'autor i data de publicació. Les cites curtes s'amplien en una llista de referències en ordre alfabètic on es proporciona la informació bibliogràfica completa. Les referències bibliogràfiques han de seguir el *Chicago Manual of Style* (15a edició).

Vegeu la guia ràpida per a una citació a l'estil de Chicago a:

http://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide.html

Generadors de cites:

<http://www.workscited4u.com/>

<http://citationmachine.net/>

ICIP WORKING PAPERS

2014/3

El Alien Tort Claims Act de 1789;
Su contribución en la protección de
los derechos humanos y reparación
para las víctimas
by Maria Chiara Marullo
(available in spanish)

2014/2

Los programas de reparaciones y
los colectivos más vulnerables:
Asháninkas de Selva Central de
Perú
by Luis García Villameriel
(available in spanish)

2014/1

Do democracies spend less on the
military? Spain as a long-term
case study (1876-2009)
by Oriol Sabaté Domingo
(available in english)

2013/8

L'est del Congo: arribarà mai el
final de la guerra?
by Gérard Prunier
(available in catalan)

2013/7

La transición geográfica de Acia
Central en el nuevo contexto
geopolítico
by Elvira Sánchez Mateos, Aurèlia Marie
Estrada, Carmen de la Cámara, Laura
Huici Sancho
(available in spanish)

2013/6

New quantitative estimates on
long-term military spending in
Spain (1850-2009)
by Oriol Sabaté Domingo
(available in catalan and english)

2013/5

La memoria histórica, ¿activo
transformador de la desigualdad
de género?
by Marta Grau
(available in spanish)

2012/4

The positions of the Israeli political
groups about the Palestinian
refugee issue resolution
by Aritz García Gómez
(available in english)

**INTERNATIONAL
CATALAN
INSTITUTE**

FOR PEACE

GRAN VIA DE LES CORTS CATALANES 658, BAIX
08010 BARCELONA (SPAIN)
T. +34 93 554 42 70 | F. +34 93 554 42 80
ICIP@GENCAT.CAT | WWW.ICIP.CAT